

Revi
LALIT
d e k l a s

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas No.95 Ziyet 2010

KONTENI

- * **Editoryal: Lakor dan Lindistri Sikriyer**
- * *Dokiman LALIT lor langaz Kreol dan Lekol*
- * **LALIT's proposal for Electoral Reform**
- * **Dub Trahizon MMM ek Kifer Leta Travayis tuzur la.**
- * **Katastrok Ekolojik BP dan Glof Mexik**
- * **Lagres: Manif ek lagrev**

Manif omanize nar LALIT ou proteste kont Atak Israel lor "flotila laliberte": divan Lanbasad US, Port-Louis, 3 Zin 2010

KONTENI

Editoryal: Lakor dan Lindistri Sikriyer	3
“National Forum”: Dokiman LALIT: Langaz Kreol Dan Lekol	5
LALIT AN AKSYON:	7
Manifestasyon kont Atak Israel lor Bato Flotil Laliberte	
Deba Ruz-Ver dan Denmark lor Vot Bidze Kapitalist	
Viktwar Legal kont Lapolis: Nepli bizin let depi Minister	
Manb LALIT prepare pu Kiba-Venezwela	
Seans Sinema Fim lor Kudeta kont Chavez	
Kondisyon Travay Princes Tuna	8
Proposal for Electoral Reform: LALIT Work in Progress	9
Summary of Sachs and Collendavelloo Proposals for Reform	10
INFO	11
MLF ekir Minis lor Apelasyon Minister “Jennder”	
Komisyon LALIT: Travay Reform Elektoral	
Bord La Mer: Expo Foto Travayer Lepor	
Nuvo Lasosyasyon Fam	
Lansman <i>The Malaria Man & Her Neighbours</i>	
Jabaljas & Bulbak	12
Dub Trayzon MMM ek Kifer Leta Travayis tuzur la	13
Lyen ant Lalit de KLas ek Lalit pu Lanvironman	16
Program MLF: Kont Patriarsi ek Kont bann Yerarsi	19
Kreasyon Zordi: Nirmal Hurry	20
Preparasyon pu Konferans LALIT lor Diego 2010	21
Zenn Manb LALIT get Politik	22
Retrospektiv Kanpayn Elektoral LALIT 2010	23
Langaz: Diskur Prezidan, Forum Nasyonal, Rapor ECOSOC, MES	24
Koler kont Israel apre Atak kont Flotilla	26
LALIT anim sesyon lor Palestinn dan Plenn Vert	27
2 Manb LALIT pe al Venezwela Ek Kiba	28
Kimanyer pu zwenn LALIT	29
Katastrof Ekolojik BP dan Golf Mexik	30
Lagres: Gran gran Manifestasyon ek Lagrev	30
Trak LALIT lor Gaza	32

www.lalitmauritius.org

EDITORIAL

Lakor dan Lindistri Sikriyer

Finalman apre preske 2 an rise-puse, sindika ek patrona finn ariv a enn lakor lor ogmantasyon saler ek nuvo kondisyon travay pu laburer ek artizan. Sa lakor la pu rest anviger pu 4 an, ek lerla pu renegosye. Sa kalite lakor ant sindika ek patrona (*Collective Agreement*) pu ranplas sistem *Award* ki ti ena su IRA, ek gradyelman tu kontra ek kondisyon travay dan tu sekter pu vinn negosyab ant patrona ek sindika. Sa li nuvo filozofi ki *Employment Relations Act* ek *Employment Rights Act* pe rod impoze.

Alor apre preske 2 an negosyasyon, apre plizyir santenn lartik dan lapres, apre plizyir program lor radio ek mem lor MBC-TV, apre gran mobilizasyon travayer ek 2 menas la-grev, apre ki sindika finn diminye so demand depi 45% a 35% ek finalman a 20%, apre ki patrona finn ogmant so lof depi 12% a 16% ek finalman a 20%, finn ena enn lakor. Sa sif 20%, li sif ki Prezidan *Commission for Conciliation and Mediation* (CCM) finn deside, ek sif ek lekel Preme Minis, Minis Travay, ek Lider Lopoziyon dakor.

Aplikasyon *Employment Relations Act*

Ki lesan nu kapav tire depi sa premye gran test de bann prosedir negosyasyon ek lakor su nuvo lalwa ki finn ranplas IRA?

Ena ankor buku konfizyon lor ki ete enn "*Bargaining Unit*" ki inplike dan enn litiz: eski enn grup sindika kapav deklar enn litiz ki implik plizyir kategori travayer? Eski enn sindika ki ena selman "*joint recognition*" kapav deklar litiz pandan ki lot sindika ki form parti sa "*joint panel*" la pe kontinye negosyasyon? Ki rol bann sindika ki ena rekonesans selman dan enn lantrepriz, ek pa dan lindistri antye?

Kisannla kapav azir kuma patrona pandan negosyasyon: bann proprieter lantrepriz ubyen enn lasosyasyon ki regroup plizyir patron dan mem lindistri?

Ki exakteman rol patron ete dan lorganizasyon enn "*strike ballot*": eski li oblize donn taym-of ek lanplasman pu instal bann bwat ballot?

Linite Sindikal

Me kitfwa pli gran lesan ki finn sorti depi sa lepidod-la, se nesesite absoli ki ena linite sindikal fas a patrona dan kad negosyasyon kolektiv: nu finn konstat bann manev patrona pu amenn divizyon. Tablisman FUEL ki rekonet *Sugar Industry and General Workers' Association* (SIGWA) ek finn demar negosyasyon separe ek sa sindika la; *Mauritius Sugar Planters' Association* (MSPA) finn reysi detas *Plantation Workers' Union* (PWU) depi

"*Joint Negotiating Panel*", ek negosye ek siyn enn lakor separe ar li pu enn kategori travayer.

Deza pandan sa peryod kot ti pe lisansye par milye travayer dan lindistri sikriyer, pa ti finn ena enn fron sindikal pu defann lanplwa. Deza bann sindika lindistri sikriyer pa ti finn reysi metriz lanpler bulversman ki pe ena dan sekter kann ek disik: alor dan kad negosyasyon pu meyer lapey ek kondisyon travay, bann dirizan sindika finn bizin prezant argiman ki sa lindistri la byen profitab ek "florisan", kan anfet kekyon ki bizin poze se ki lavenir ena pu enn sekter ki pe retresi lane apre lane.

Patrona dan tu sekter pu fer maximem pu diviz travayer par manipil birokrasi dan sindika; me dirizan sindikal osi ena zot par responsabilite dan sa divizyon la: ena sindikalist ki ogmant zot linflians presizeman par sa kalite manipilasyon ki amenn divizyon.

Aster ki lakor fini siyne pu tu laburer ek artizan, problem rekonesans pu diferan sindika pu lor azanda. Dapre nuvo lalwa *Employment Relations Act*, selman bann sindika ki ena plis ki 30% manb pu gard zot rekonesans apre Fevriye 2011. Pu artizan, deza ena 4 sindika, enn ladan (SIGWA) ena rekonesans zis dan enn tablisman. Alor bann artizan pu bizin kumans reflesi lor

kimanyer pu re-organiz zot reprezantasyon sindikal. Kote laburer, *Sugar Industry Labourers' Union* (SILU) ena mwins ki 30% dan lindistri: eski li pu reysi rekrit plis ki 50% pu ki li pa bizin return dan enn “*Joint Negotiating Panel*” ek PWU? Aster ki lindistri sikriyer ena selman 5,500 travayer, li finn vinn esansyel ki laburer ek artizan zot mem kumans enn reflexion lor lavenir muvman sindikal dan zot sekter. Bann evennman otur sa dernye negosyasyon finn fer li kler ki li pa posib kontinye ek striktir sindikal kuma li ete asterla.

Rol Premye Minis ek Minis Travay

Nu pu termine ek enn analiz rol ki Guvernman finn ena dan amenn sa lakor ant sindika ek patrona.

Apartir kan travayer finn kumans mobilize pu al ver enn lagrev legal su nuvo lalwa, nu finn truv intervansyon Premye Minis ki finn konsey MSPA “*pa grat ledò malè*”. Lerla Minis Shakeel Mohamed finn retorne depi ILO, ek finn kumans konvok bann renyon. Lavey ki “*strike ballot*” pu demare pu enn lagrev ilimite pu reklam 35%, Premye Minis finn kumans telefonn sindikalis ek patron, ek deklare piblikman ki propozisyon 20% ki Prezidan CCM ti fer, ki sindika ek patrona ti rezete, sa mem propozisyon ki akseptab. Par kwinsidans kote sindika, ti deza fini ena lakorite lor sa sif 20% .

Klerman Ramgoolam ek Mohamed finn sot lor posibilite rekiper enn gin politik depi sa sityasyon la, ek anmemtan ramoli MSPA inpe

avan ki kumans renegosye bann kontra IPP.

Artizan ek laburer ti deza mobilize deryer zot revandikasyon, alor li pa ditu nesese pu bann dirizan sindika met otan lanfaz lor korl telefonn mazik ki zot finn gayne depi Premye Minis, ni li nesese fer bann deklarasyon lor “*rol determinan Premye Minis*”, “*salye lapel lanse par PM, ... travay imans Minis Travay*”. Guvernman pe klerman rekiper sa lalit travayer dan lindistri sikriyer: li pa nesese ki sindikalis donn li enn kudme dan sa demars-la.

Langaz Kreol dan Lekol

LALIT finn avoy enn dokiman a Minister Ledikasyon dan kontext "Forom Nasyonal lor Langaz Kreol dan Lekol". Nu pe pibliye versyon Kreol nu dokiman dan nu Revi.

LALIT pe fer demand pu ki ena 2 aksyon *anmemtan*: premyer-man, inplemantasyon langaz maternel kuma *medyom dan lekol*, ek dezyeman, kontinyasyon deba dan Forom Nasyonal lor introdiksyon Kreol kuma *enn size*. Deba dan Forom Nasyonal bizin etann pu ki met azur diskisyon lor lefe pozitiv lor devlopman kognitif ki ena kan servi langaz maternel kuma *medyom ek bann "best practices"* (pli bon sistem ledikasyon) dan lemond anseki konsern ledikasyon multiling atraver langaz maternel. Sa 2 proses – inplemantasyon langaz maternel kom *medyom ek deba nasyonal* – bizin fer kot-a-kot.

Nu fer Leta rapel ki enn fwa finn demontre, kuma dayer fini demontre, ki kan siprim langaz maternel dan lekol, finn fer ditor, ek tuzur pe fer ditor zanfan, lera Leta oblize pran aksyon tutswit pu kumans aret fer sa ditor la. Fode azir imedyatman. Li finn vinn enn obligasyon politik ek moral. Li nepli enn *kestyon opsyon politik*. Bizin aret sipresyon langaz maternel dan lekol tutswit etan done ki li koni aster ki li fer ditor, ek ki finn fini idantifye klerman natir sa ditor la ek rekonet ki li ditor kognitif, ditor emosyonel, ditor kiltirel, osi byin ki ditor plis vizib, setadir enn gran proporsyon zanfan ki absan lekol, to desek ot a tu nivo

ledikasyon, nivo ba literesi zanfan ki fini lekol, ek sa fenomenn "aprann-par-ker" ki telman repandi kote zanfan ki gayn bon pwin dan lekol.

Ala kifer nu mintenir ki *medyom* li bizin sanze tutswit. Sinon Leta pu responsab pu kontinyasyon sa ditor ki pe fer a zanfan, mem apre ki enn Tribinal Internasyonal (*International Hearing*) indepandan finn etabli ki finn fer ditor e ki sa ditor la pe kontinye fer grasa politik kolonyal ek rasist ki finn perpetye apre Lindepandans. Sa politik langaz demode la, li baze lor enn fos krwayans ki ena enn yerarsi diferan langaz, ek ena konfizyon grav lor ki exakteman "langaz imin" ete. (Ena enn krwayans ki langaz imin li zis enn "mwayen komunikasyon" kan li byin plis ki sa: li nu mwayin natirel pu nu konpran lemond; ena fos krwayans ki zelev ki pase aktyelman fini metriz langaz etranzer kan anfet tu seki zot finn ariv kone se "*Basic Inter-personal Communication Skills*" (skil komunikasyon interpersonal debaz) kan seki zot ti pli bizin gayne se "*Cognitive-Academic Language Proficiency*" (enn ot nivo kapasite lingwistik kognitif-akademik) ki enn dimunn gayne preske inikman dan so langaz maternel, ek plitar, li kapav transfer li dan lezot langaz.

Li pa sifi pu zis kontinye deba san ki inplemant nuvo politik pu ki anpes kontinye fer ditor lor nu zanfan.

Selman, li inportan ki an memtan kontinye diskisyon uver ek deba, inklir lor Kreol kuma enn size, pu ki ena sikse dan

inplemantasyon nuvo politik langaz la. Pu sa rezon-la, LALIT truv li bon ki ena *Forom Nasyonal* kot Minister fini invit dimunn pu sumet lide ziska le 24 Zin, 2010. LALIT fer demand ki anmemtan, kuma enn mezir dirzans, met dibut trwa lezot proses: prodiksyon ek introdiksyon liv dan langaz maternel pu diferan size, travay teorik lingwistik lor gramer Kreol ek Bhojpuri parmi dimunn ki antrenn profeser, pu ki zot devlop zot konesans teorik e azot tur, zot dan enn pozisyon pu antrenn profeser lekol, ek trwazyeman pu fer treyning profeser apropiye.

Kapav servi nuvo tex Kreol pu anseyn size ki ena konteni (kuma Maths ek Syans, etc) *anmemtan* ki gard tex versyon Angle pu inpe lane. (Nu kapav gard tulde, mem ki nu kapav atann ki nivo lanseyman maths, syans ek lezot size pu vinn byin plis elve kan liv li dan langaz maternel plito ki Angle, etan done ki rekur a langaz etranzer li obligatwarman retard introdiksyon konsept e redwir lanseyman a nivo ki zanfan konpran sa langaz etranze dan lekol pe anseyn konsept la. Natirelman nivo pa kapav ot etan done ki langaz la pa prezan dan lanvironnman zanfan; li pa servi dan bis, ni dan dispanser, ni dan labutik, ni dan lapost, ni dan zardin zanfan, ni lafwar, ni dan sime avek lezot zanfan.

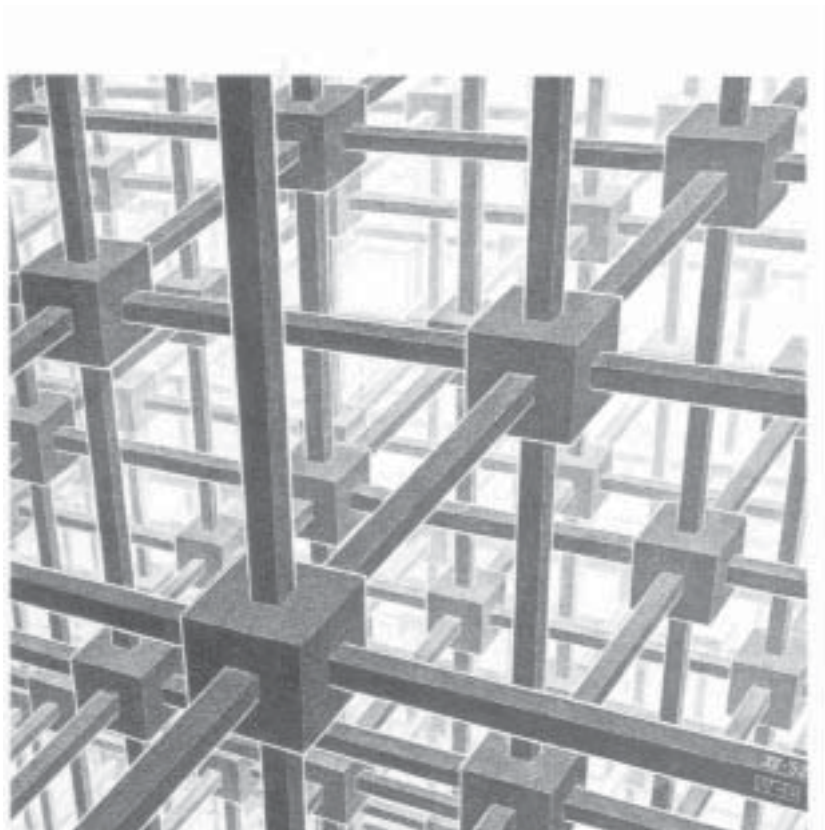
Buku diferan letid fini etabli ki *ledikasyon multiling atraver langaz maternel* li politik ideal pu devlopman kognitif, emosyonel, ek kiltirel zanfan. Sa politik la pu vedir ki langaz maternel zanfan servi ofisyelman

kuma langaz lanseyman dan tu size. Anmemtan, sa pu akonpayne avek introdiksyon langaz etranzer kuma size. Dan enn premye tan langaz etranzer introdur kote oral, ek plitar an ekri osi. Pandan 3-4 an, kapav fer inpe lanseyman dan size ki pa egziz tro buku anterm intelektuel u lingwistik (par ekzanp, ledikasyon fizik, lamizik, etc.) ek kot zanfan kapav servi kontext pu konpran seki pe montre zot. Me selman, fale pa ki montre zanfan dan langaz etranzer dan size ki egzizan anterm intelektuel u lingwistik (e.g. listwar, syans, matematik) avan ki zot finn etidye sa bann langaz-la kuma size pu omwin 6-7 an ek avan ki zot finn ena omwin 3-4 an lanseyman atraver sa bann langaz-la dan size pli “fasil”.

Dan sa fason la, zanfan kumans avek seki zot kone (langaz maternel) pu konpran seki zot pa kone, kumans avek seki pli “fasil”, pli konkre anterm size/konsept/konesans pu aprann seki plis egzizan anterm size/konsept/konesans. Zot kapav devlop konesans pli byen parski zot deza ena enn baz. Zot kapav pwiz depi seki ena ankomin dan tu langaz, setadir li egziste dan zot langaz maternel. Par ekzanp, li pli fasil pu aprann lir ek ekrire dan enn langaz ki u deza kone; zanfan bizin aprann lir enn sel fwa, pwiske enn fwa li al realize ki ena enn lyin ant seki li tande ek seki li truve lor enn paz, li kapav transfer sa teknik la fasilman pu li kapav fer mem zafer dan enn lot langaz.

Ledikasyon multiling atraver langaz maternel li enn maner pli sir pu zanfan aprann 2-3-4 langaz a ot-nivo. (LPT *Fayndings Hearing Internasyonal*, 2009, paz 6, ki nu okuran finn deza depoze formelman a Minister). Kapav servi kom gid pu “*best practices*” lexperyans sa bann pei kot ena ot-nivo sikse akademik ek dan langaz etranzer, me ki kuma Repiblik Moris, langaz maternel li pa enn langaz internasyonal. Lexanp briyan, se Laoland ek Laswed. Tulede pei ena sistem akademik ekselan avek rekor onivo mondyal to reysit dan aprann langaz etranzer, ek tulede zot bann pei kot langaz maternel pa itilize kuma langaz internasyonal.

LALIT

LALIT an AKSYON

Manifestasyon kont latak Israel lor bato Flotil Laliberte

LALIT ti organiz enn aksyon Zedi 3 Zin divan lanbasad Leta Zini dan Port Louis pu proteste kont latak bato laflot laliberte par enn komando larme Israel. Sa laflot 6 bato-la ti pe amenn 10,000 tonn led imaniter pu abitan Gaza ki pe sufer blokis Israel depi 3 an.

11 dimunn ti dibute avek sakenn enn pankart ar diferan let ki ansam par divan ti dir *Liber Gaza* ek kan turn zot tu dan enn fason senkronize, ti dir “*Izol Israel*”.

Anplis buku manb ek sinpatizan LALIT ki finn pran konze travay, ti ena plizir militan sindikal, sosyal ek drwa imin ti prezan e ti tini pankart, aturderol. Parmi ti ena Reaz Chuttoo ek Jane Rago (sindikalis dan *Confederation Travayer Sekter Prive*), Rashid Imrith (sindikalis *Government General Services Union*), Vishnu Jhughdarry ek Ambigah Carpenen (2 sindikal

dan *Telecommunication Workers Union*), Mosadeq Sahebodin (*Institute for Consumer Protection*), Jayen Chellem (*ACIM*), Ally Lazer (*Centre Idriss Goomany*), Linley Couronne (*Amnesty Moris*), Stephan Gua, Jocelyn Minerve, Serge Rayapouille, Salim Muthy e plizir lezot.

Anmemtan ki ti ena sa kalisteni pankart-la enn grup dimunn ti dibute vizavi an sutyin ar sa aksyon-la. Buku lepasan ti arete pu esprim zot solidarite e pu dimande lor seki pe pase dan Gaza.

“Eski kapav vot Bidze kapitalist?” Partisipasyon LALIT dan deba internasyonal

LALIT pe partisip dan enn refleksyon ek deba internasyonal lor kestyon bann limit komye enn parti degos kapav sutenir enn Gubernman kapitalist. Aktyelman Lalyans Ver-Ruz dan Denmark

pe al ver vot anfaver Bidze Gubernman Sosyal Demokrat. Ena dimunn dan sa Lalyans la ki pa dakor. Zot dir li ekivo a donn kart blans pu privatizasyon, pu enn lafors polisyer ki servi vyolans kont deteni, e parfwa pu Gubernman kontribiye ver lager ek lokipasyon, kuma dan Afgan-istann asterla. Li enn byen vye deba. Li ti kumanse kan Parti Sosyal Demokrat Alman (ki ti enn Parti degos a lepok) ti fer so trayzon, vot larzan pu Gubernman Lalmayn arm li pu al dan Premye Ger Mondyal. Zis enn sel depite, koleg Rosa Luxembourg, Karl Liebnicht ki ti refiz vote. Sa finn detrir Parti Sosyal Demokrat kuma enn lafors degos. Ziska zordi.

Viktwar LALIT dan Lakur Siprem kont Lapolis

LALIT ti gayn enn ka Lakur Siprem kont Komiser Lapolis an Mars sa lane la. Sa finn fer ziris-bridans, e li enn gran viktwar pu liberte pu proteste. Seki ti arive se Komiser Lapolis ti exziz enn let “permisyon” depi Minister Infrastruktir Piblik kuma enn nuvo kondisyon pu manifeste, kan LALIT ti pe planifye manifestasyon lor kestasyon Diego Garcia otur Lindepandans.

Anfet buku lorganizasyon sosyal, politik ek sindikal ti fini sumet divan sa nuvo “kondisyon” ki lapolis ti’nn mete lor drwa pu manifeste. Me, LALIT finn deside pu amenn zafer Lakur Siprem, mem si nu finn bizin ranvoy nu manifestasyon pu mwa Avril. E nu finn ranport viktwar. Nu avoka dan zafer la ti Jean-Claude Bibi.

Manb LALIT prepar pu al Laturne dan Venezuela ek Kiba

2 manb LALIT pe al Venezuela ek Kiba pu enn vizit dan kad solidarite avek sa 2 klas travayer ek 2 lepep ki pe fer fas a sistem kapitalist. Vizit la insere dan enn aprantisaz lor diferan tantativ revolisyoner ki existe zordi pu sanze depi sistem kapitalist a enn sosyete sosyalist. Laranzman pu sa laturne pu 2 manb ti kumans fer lane dernyer par Cindy Clelie ek Lindsey Collen, kan zot ti Ostrali pu vizit *Revolutionary Socialist Party* pu zot Kongre. Get lartik pli lwen dan Revi LALIT lor sa laturne la. Antretan, nu 2 manb pe swiv enn *crash course* an Espanyol avan zot ale.

Seans Sinema LALIT lor Kudeta fware Venezuela

LALIT ti fer enn seans sinema GRNW le 24 Zen. Li ti enn fim tutafe inkwayab lor Ku Deta ladrwat an 2002 dan Venezuela. Enn gran lekup TV Franse-

Alman, avek kudme BBC ek Stasyon TV piblik lokal laba dan Venezuela, ti anprosesis fer enn dokimanter lor Guvernman Hugo Chavez kan ku deta ti ena lye, alor zot finn filme an-direk tuto-long ku deta. Alor, u gayn linpresyon enn dokimanter ki fer ar imans mwayen Holywoodyen, parski telman li paret vre. Me, anfet li *layv-enn-dayrek*. Fim-la montre lamas dimunn mizer pe mobilize deryer Chavez, kan bann dimunn ris pe bat deksi ar kalchul dan lari ansam ek sa ladrwat ki CIA pe sutenir, parey

uma ladrwat ti fer dan Chili kan ti ranvers Allende. Seans sinema ti form parti preparasyon 2 manb LALIT ki pe al Venezuela byen-to. Deba apre ti inklir dres lalist pwen ki nu 2 manb bizin sey aprann laba. Seki ti interes dimunn prezan pu seans fim se pu konn plis lor bann Serk Bolivarvayenn dan sak kartye, lor El Systema (lamizik klasik parmi zenn dan klas travayer) e lor rol Larme (ki dan Lamerik Latinn inportan).

LALIT, 21 Zin, 2010.

LAVI KLAS TRAVAYER Kondisyon travay anpire *Princes Tuna*

Enn travayer *Princes Tuna* rakonte: “Kan u travay *Princes Tuna* ki u al kone ki nanye pa zete avek pwason. Seki reste kan fini travay pwason la, fer li vinn manze sat, manze pul. Lor tu seki ena dan enn pwason, li reysi tir profi.”

Ena environ 2,000 dimunn travay *Princes Tuna*. Travayer explike kimanyer laba ena tu kalite travay ki bizin fer: tir pwason met lor panye, met kwi, avoy lor laliyn, met lor plato, ris pwason lor stend, tir lapo, grat lekay, tir trip, ramas but-but kase, pas dan lavaper, ena seksyon keting, breking, paking kot met dan bwat, met rikord, avoy dan stor.

Kondisyon travay travayer *Princes Tuna* finn degrade. Lontan, ti pran dimunn anplwaye. Lerla ti pran dimunn lor kontra enn an. Aster, pran dimunn lor kontra 3 mwa. Ena travayer depi partu lil Moris, ek ena travayer sorti lil Rodrigosi. Ena osi travayer depi lotpei, sorti Lenn ek Bangladesh ki travay lor pli tigit lapey ankor. *Princes Tuna* pe rod debaras anplwaye. Fer zot dekuraze, ale par zot mem. Zot fer tu travayer, seki Moris, seki deor tu, travay lor kondisyon pli ba ki kapav.

Travay ki 14 dimunn ti pe fer, aster 9-10 dimunn pe bizin fer. *Princes Tuna* li rul lanwit-lizur. Enn shift rantre 6.45 pm ek li fini 4.45 am, ler normal, lerla ena so overtaym. Ena shift lizur osi. Travay 6 zur par semenn. Seki travay netwaye travay dimans osi. Gayn zis Rs. 175 zurne kom baz. Dan Samdi, osi bizin travay. Seki pa vini, donn zot warning, ek kup zot bonis. Ena enn sistem kot travay lor kota. Bizin furni tan kota kan travay. Travay la li dir. Zepol fermal. Ena ki travay dan saler kot pe kwi pwason. Li enn travay lur ek li fatigan.

Princes Tuna li apartenir a enn gran konpayni “Princes Group” dan Langleter. State Investment Corporation (SIC) osi aksyoner ladan. An 1989 miltinasyonal Mitsubisihi Corporation finn aste *Princes Tuna*. Mazorite prodwi ki *Princes Tuna* fer dan Moris, li eksporte ver Lerop. Alor *Princes Tuna* form parti sa seksyon kapitalis ki pe met presyon lor guvernman pu depresye rupi, mem si sa pu vedir kud lavi pu ogmante pu tu travayer. Direkter *Princes Tuna*, Evert Liewes, li Vis-Prezidan lasosyasyon konpayni exportater, MEXA.

RL

LALIT's proposal for Electoral Reform

A new LALIT Commission on Electoral Reform has met on three Saturdays over a 6-week period, in order to come up with proposals on how to eliminate the communalism of the Best Loser System. Ideas have begun to emerge. Here is an outline of our "work in progress".

So as to democratize candidature for Parliament:

Amend Constitution so as to:

1. Remove all language and literacy barriers to candidature for the National Assembly.
2. Ensure the right of all citizens to stand in all elections, whether they work in the civil service, parastatals or the private sector, subject only to accepting "leave without pay" for the duration of the campaign.

- So as to democratize the National Assembly by giving more weight to the Legislature and less to the Executive,

- While maintaining the principle of accountability of MPs to a Constituency,

- So as to do away with communal classification of the electorate and candidates,

- So as to introduce a dose of proportional representation for different political currents,

- So as to decrease discrimination against women by Parties,

- So as to represent Chagos, including Diego Garcia;

- Reduce the number of Ministers to 15 (thus saving tax payers money on the Executive Branch), while at the same time using this saving towards funding an increase in the

number of MP's, i.e. in the size of the National Assembly to 104, as follows;

- Electors elect, on their first of two ballots, 4 MPs in 20 constituencies, plus 3 in Rodrigues, plus 1 in a new constituency called "*Chagos including Diego Garcia*", where registered Chagossians will vote until Chagos is freed. This part of the election will use the same First-Past-the-Post system we already have for 62 seats but for 84 seats;
- Electors also vote for a Party of their choice, on a separate ballot, at the same election; Parties will have submitted to the ESC for prior publication a *Party List*, in order of precedence, selected from amongst their candidates in Constituencies, a list which alternates men and women candidates (the list can be any length judged necessary by the Party, so long as the gender alternation can be maintained), for the allocation of 20 MPs from the Party Lists.
- The number of elected MPs after the first ballot is totted up, and compared with the number of votes obtained on the second Party List ballot. Then 20 seats are allotted proportionately to those Parties that are least well represented compared with the total number of Party List votes they got (20 seats being allocated, skipping those on a Party's list but who are already elected in the first ballot).

- So as to allow for more accountability and a further democratization of the Parliamentary system (which is potentially more democratic than the Presidential one),

- So as to introduce the fundamental democratic principle of the right to recall,

- Once 84 members are elected and once 20 Party List candidates are nominated by the ESC, the National Assembly meets immediately (as is the case in the Rodrigues Assembly) under the chair of the previous Speaker, who chairs the election of a new Speaker, who then chairs the election of the new Leader of the House. Should no-one yet command a majority, the outgoing Prime Minister remains Prime Minister, until a new Leader commands a majority;
- The new Leader of the House goes to the President to get sworn in as Prime Minister;
- As soon as is feasible, the Prime Minister proposes his Cabinet to the House, which ratifies it by voting "yes" or "no" without debate (as they are elected by the people), and then Ministers are sworn in by the President;
- The Leader of the House can at any time be revoked by a majority of MPs, on a vote of no confidence presented by the Leader of the Opposition – as is already the case;
- The Cabinet or any Minister can be revoked at any time, as the Cabinet or as Minister, on the basis of a motion presented by the Leader of the Opposition and which the Speaker accepts as having a serious political or moral argumentation for revocation, and which gets a majority in the House;
- At any time the Prime Minister can re-shuffle his Cabinet and

bring his new Cabinet before the House for ratification;

- Any MP can be revoked by a majority of signatories in an Electoral Petition in the relevant Constituency, whether they were elected in the first or second ballot, on condition that the Electoral Petition is judged by the ESC to be based on valid reasoning, for example, non-implementation of the political program on which the MP was elected (a program which will need to be submitted to the ESC at the time of the Election), crossing the floor, or other serious political reason for loss of confidence like electoral malpractice;

- So as to maintain popular sovereignty

The Prime Minister may dissolve the National Assembly and call snap elections at any time, thus giving the power back to the people.

However, once the National Assembly is dissolved, the dates (*echéances*) are then set and announced, within the legal limits, by the Electoral Supervisory Commission.

Proposals of Collendavelloo Select Committee

In 2003, a Select Committee made two proposals for Electoral Reform:

1. Majority Proposal (supported by MMM and Labour) Electors vote on 2 ballots, into 2 different ballot boxes, on Polling Day:

- 1) One to vote for 3 members in the Constituency, 2 in Rodrigues, exactly as at present;
- 2) One for the Party of their choice, while knowing in advance who is on a "party lists" i.e. the candidates listed in order of precedence 1 – 30 on a list submitted by the Party to the Electoral Commission and published, wherein half of the first 12 are women, wherein no-one on the Party List, except for the Leader, can also be a candidate in a constituency.

All candidates' so-called "community" is stated on the list.

Counting of the first ballot is as it already is. The second ballot is totalled and each Party gets its number of votes, which the ESC then divides by the number of seats the Party got plus 1, to get the "PR figure", which shows which party is under-represented. This simple process continues. The 1976 figures are used to show how this would have worked then.

2. This formula (Minority - MSM, in point of fact) proposed as an alternative in the Collendavelloo Report, proposes increasing Best Losers from 8 to 38, with the extra 30 being nominated irrespective of community.

Sachs Commission 5 Proposals for Electoral Reform

Model A – Same General Election and Best Loser but with an extended non-communal Best Loser System: Essentially what the MSM proposes (see second Collendavelloo proposal) with 38 Best Losers, 8 as usual, plus 30 taking into account only Party.

Model B – Same General Election and Best Loser but with a published list of candidates, in order of precedence, without a Constituency for each Party, so as to allocate up to 21 additional seats based on under-representation of Parties.

Model C – Two ballot papers, one as usual for 60 (plus 8 Best Losers) and the other for a Party,

referring to a published list of 30 candidates, in order of precedence, without a Constituency, into which gender "alternance" can be legislated. Essentially the MMM-Labour Collendavelloo proposal).

Model D – Double the size of the National Assembly, so that the PR list can be 70, so as to ensure that a Party gets the number of seats that its proportion of votes entitles it to.

Model E – Vote 3 as usual in General Elections, but first 4 candidates, instead of only three, get elected.

INFO INFO INFO

MLF ekrir Minis "Jennder"

Apré Eleksyon Zeneral, kan Pre-mye Minis ti nom so nuvo Kabine, li finn sanz tit Minis "Drwa Fam" a Minis "Gender". *Muvman Liberasyon Fam* finn ekrir enn let formel a Minis Sheila Bappoo pu exprim dezakor MLF avek sa sanzman tit Minister la. MLF finn avoy nu enn kopi pu bibliye. Get pli lwen dan Revi. LALIT dakor ki "drwa fam" pli progresist ki "jennder". Konsep "jennder" (anplas drwa fam), li itil selman dan pei kot afors ena represyon ki muvman fam pa kapav revandik kiksoz osi oze ki "drwa fam". Me, dan ka Moris, depi plis ki 50 an, fam pe revandik emansipasyon ek "drwa fam", alor kifer bizin met aryer a "Minis Jennder"?

Travay Reform Elektoral

Enn nuvo Komisyon LALIT, ki regroup manb ek sinpatizan LALIT, finn zwenn a trwa repriz GRNW pu devlop propozisyon pu enn Reform Elektoral sirtu dan kad ranplasman Best Loser kominal. Nu finn kumans gayn enn propozisyon pu Reform Elektoral. Get paz 9.

Expo Foto Travayer Lepor "Bord La Mer"

Jano Couacaud finn fer expozisyon foto ki ti tire pu liv *Bord La Mer* exakteman 30 an desela, kan 2,000 doker ti pe perdi plas travay avek mekanizasyon manitansyon disik. Expo, ki ti Galri IBL, ena enn tit byen rode: "1980 *Vrak pe Vini, 2010 Vrac pe Ale: Bord La Mer, la Mémoire reste*". Alepok sa liv la ti posib grasa kontribisyon Rs50, enn lavans, depi 2,000 doker ki sakenn finn plitar gayn enn kopi liv. Sindika *Port Louis Harbour & Dock Workers Union*, a lepok, ti tir liv la. Moorghesh Veerabadren, prezan pu vernisaz, ti Sekreter a lepok, fe Aurelie Perrine ti Prezidan. E, Henri Favory ek

Lindsey Collen, de manb *Lalit de Klas*, ki plitar ti vinn parti LALIT, ti an-paralel avek travay Jano, anrezistre parol poetik diferan debarder, arimer, kuder, winchmenn, gengwey, stividor, trimer, kan zot ti pe fer zot bann tu-dernye semenn travay. Serten sa bann parol la, re-pibliye anba sak foto dan Expozisyon. E Latrup Favory finn a 2 repriz pandan expo prezan pu *dir* bann tex. Dimans 20 Zen, kan zot pa ti servi mikro, zot performans ti partikilyerman profon.

Zordi, 30 an apre ki liv *Bord La Mer* la ti sorti, finn ena pli zoli expozisyon foto dan listwar Moris. Par santenn doker, par santenn piblik finn vizite. Foto blan-nwar. Anvutan. Emuvan. Foto ki rann omaz a dinite imen, ki montre bann zom ki finn sufer dan travay, e finn transand sa opresyon dan travay. Foto ki rann omaz a travay.

E apre 30 an, Jano Couacaud, Henri Favory, Lindsey Collen ek Yves Pitchen (ki ti devlop ek inprim foto a lepok) zot tuzur ansam kan Jano pe fer sa Expo-la. Lindsey Collen ti fer diskur lansman zur vernisaz, divan enn laful tu kalite dimunn, me sirtu doker e dimunn ki kontan lar. Sa Expo la ti monte avek kudme Alexandra Schaub.

Nuvo Lasosyasyon Fam

Enn grup 25 fam finn organiz zot dan enn nuvo lasosyasyon fam dan fobur Rozil. Dan siyaz lansman zot lasosyasyon, zot finn organiz enn reynion Mardi 22 Zen, kot zot finn invit enn manb MLF ek LALIT, Lindsey Collen, pu partaz enpe lide lor rol ek linportans lasosyasyon fam dan sosyete Moris. Ti ena kestyon lor buku size, inklir lor nuvo lalwa divors, lor kimanyer fam kapav kas so timidite pu pran laparol, plis komanter lor lalwa lor lavortman, lor lalwa matrimonyal an zeneral, kestyon

deklar zanfan, lor lapey fam. Lindsey ti prezant zot dernye Newsletter 24-paz ki MLF ti tire dan kad Eleksyon Zeneral.

Lansman *The Malaria Man & her Neighbours*

LPT finn fer lansman tu-dernye roman Lindsey Collen dan Orl Mama Bul Later, GRNW, Vandredi le 25 Zin. Sa ti enn sware memorab avek enn bon lanbyans ki tu dimunn finn apresye. Ekriven la finn pran set an pu drafte, re-drafte, re-re-drafte *The Malaria Man and her Neighbours*. Su prezidans Alain Ah-Vee, diskur lansman ti fer par Nandini Bautoo-Dewnarain ek Vidya Golam. Ti ena enn santenn dimunn prezan.

Dan so diskur, Lindsey Collen fer resortir ki lektir se suvan enn aktivite ki aparaman 'soliter', parey kuma travay ki artist la fer. Selman, kan enn dimunn lir li bizin re-invant sa lemond dan liv la ek rant an kominyon avek so ekriven, zot retruv zot a de finalman. San konte ki tu lekter mem liv partaz enn zafer ankomin. Osi, kan enn romansye pe ekrir, mem si li tusel, li pe gayn buku kontribisyon invizib: dimunn ki donn li letan ek lespas materyel pu kree, dimunn ki alimant so kreativite ar zot bann zistwar. Se pu sa rezon-la ki Lindsey Collen finn tenir a remersye: Ramesh pu so listwar extraordinar lor Tabisman Anna, Paul pu fason farfeli ki li'nn gayn later pu plant legim, Ram e Anwar pu lexperyans zot finn partaze lor travay dan labatwar, ek sirtu fe Anne Marie Couronne, née Jean Marie Couronne depi *Muvman Lakaz*.

Aprisa, Lindsey finn fer enn riydingng premye sapit roman la. Lasware finn klotire par enn kokteyl byen konvivyal. Roman la disonib a Rs 350 exanpler.

Jabaljas & Bulbak

Jabaljas: Dir mwa enn zafer Bulbak: kifer bann gran parti politik kuma PT, MSM, PMSD, ek MMM pena zot prop lagazet?

Bulbak: Abe kifer to krwar zot bizin gaspiy zot letan ekrir dan zot lagazet? De tut fason, pu to tir enn lagazet, fale to ena kiksoz pu dir. Get *Le Militant*, to pa truve li finn aret sorti.

Jabaljas: Si PT ti ena so prop lagazet, lerla zot va aret pilenge kan tel lagazet kritik zot: zot ava kapav reponn tak-tak.

Bulbak: To pa krwar li pli fasil si reysi manipil zurnalist dan lagazet ki deza ena buku lekter.

Jabaljas: Toledir bann lagazet indepandan kuma L'Express, Le Mauricien, Week-End.

Bulbak: Anfin, si to kapav apel zot indepandan. Get L'Express, Ramgoolam dir ki sa lagazet-la finn met dibut dan lakaz so papa.

Jabaljas: Abe zisteman, mo ti pu dimann twa kifer ena enn lager mondyal ant L'Express ek Travayis. Zot pa ti kalson-simiz dan lepok guvernman Lalyans Sosyal.

Bulbak: To pa rapel L'Estrac ti pran pozisyon an faver enn lalyans ant PT ek MMM. Parey kuma pov Sithanen. To truve Jabaljas, ala ki arive si to rod intervenir dan maryaz lisyen.

Jabaljas: Seki mo rapel se lagazet L'Express ki o-milye kanpayn elektoral, finn pibliye enn intervi kot Prezidan Larepublik dir dimunn napa vot Berenger. To pa truve se gras a L'Estrac ki Navin finn vinn Premye Minis.

Bulbak: Seki mo truve, se plito gras a L'Estrac ek Anerood ki Pravin finn vinn Minis Finans.

Jabaljas: Abe aster to kapav explik mwa kifer se zisteman MSM ki plis pe lager ek L'Estrac so lagazet.

Bulbak: Sa li zis enn taktik sa: Navin pe fer krwar ki se Pravin ki finn boykot L'Express. Ek anba-anba Travayis a-traver BAI pe rod aste lagazet-la net, ek so radio tu. Lerla zot pu rekumans donn piblisite peyan par milyon.

Jabaljas: Be BAI ki vinn fer ladan. Pa enn konpayni prive sa.

Bulbak: Sa to bizin konpran, sa-mem stratezi PT. Dan plas met dibut so prop lagazet, li krak L'Express, a-traver BAI, li pran kontrol lor Star, Le Dimanche, Impact, enn gro but dan lanpir Le Defi, san konte 2 radio, lagazet lor internet. Aster mo tann dir BAI pe rod tir so prop lagazet kotidyen.

Jabaljas: Si sa kontinye, ena lot dimunn ki pu ranplas L'Estrac kuma nu Berlusconi lokal.

Bulbak: Zisteman, Jabaljas. Ala kot lager la ete.

Dub Trayzon MMM, e Kifer “Leta Travayis” tuzur la

Zordi finalman li finn vinn kler pu tu dimunn kimanyer LALIT ti ena rezon, e ki kimanyer dub stratezi ki ladireksyon MMM ti kumans adopte apartir Desam 1980 finn vir kont MMM, finn detrir li *kuma enn lafors pu sanzman progresist*. Anfet ti ena enn long batay tandans *Lalit de Klas* dan MMM kont ladireksyon MMM, enn batay ki finn finalman amenn enn riptir politik konsyan, e finn prodir parti LALIT an Avril 1982, e finn anmemtan kit enn MMM prizonye enn dub-stratezi ki finn amenn so larwinn. Tusala ti deza explike klerman dan buku dokiman ekrit, serten distribiye par dizenn mil kopi. Zordi li vo lapenn re-get sa lepok la, akoz li ena lefe ziska zordi.

Anfet lefe nefast sa dub trayzon li tuzur la an 2010. Asterla seki finn kler pu tu dimunn dan LALIT finn vinn pli kler pu tu dimunn andeor parti. Li finn vinn siper-vizib dan dernye eleksyon zeneral, e dan so rezilta.

Anu gete ansam, anfet ki sa 2 stratezi fatal la ti ete? Kimanyer lefe konbine sa 2 stratezi la finn kontribiye dan likidasyon MMM kuma enn lafors pu sanzman-ver-progre? Kimanyer sa 2 stratezi la finn azir pu gard Leta Travayist opuvwar pu telman lontan, anfet ziska zordi? Kimanyer sa 2 stratezi la finn anpwazon politik Moris ziska ler? Zenn manb LALIT ek sinpatizan pu byen kontan gayn enn apersi a lefe erer stratezik dan listwar muvman klas travayer.

Premye erer stratezik: “Politik Konsansis”

Lafen 1980, kan ladireksyon MMM ti vinn delavan avek enn nuvo stratezi pa-kone-kot-sorti, ki li apel *Nouveau Consensus*

Social, sa stratezi la pu vinn torpiy MMM so prop stratezi de klas. Li pu vinn deklans enn prosesis ki finn amenn likidasyon enn muvman ki ti dinamik, enn muvman ek enn parti ki ti ena kom moter bann lorganizasyon klas travayer mobilize, e ki ti pe chalennj e bann kapitalist e reyn Travayist-PMSD-CAM, san servi enn kont lot, e ki ti ena sutyen bann seksyon tit-burzwazi kuma ti planter ki pa anplway personn, “ti marsan” e lezot tipti antreprenner, profesyonel ki ti trov zot karyer bloke par grapen ki Travayist ti ena lor Leta. Anfet MMM ti’nn reysi batir enn lalyans de klas ki finn vinn deplizanpli for, ziska so 2 moman pli pwisan, pandan lagrev zeneral Ut 1979 e ziska so denuman dan muvman demas Septam 1980.

Lerla, kuma LALIT ti predir pu arive, MMM, kan li finn formelman adopte so stratezi *Nuvo Konsansis Sosyal* an Mars 1982, finn al fini kuma enn parti ki nepli reprezant okenn klas, e olye li kontinye agrandi, li kumans so parkur ver eklatman inevitab. Anfet dan enn an, li finn eklate – bel e byen. E apre sa premye eklatman la, li finn tombe enn-de fwa, mars-marse isi-laba san kone kot li pe ale, inploze de-trwa kut, amezir li pe balot depi enn lalyans oportunist ziska lot. E byen suvan, dan li pe sey reprezant “tu klas” dan so plan “konsansis”, li finn al fini, obzektivman ek inevitableman, par reprezant klas ki pli for, setadir oligarsi sikriyer limem.

Anfet, seki gard nerport ki parti politik vivan ek vivas se koerans so program, e lefet ki sa program la uvertman e piblikman reprezant lintere enn klas spesifik dan sosyete. So stratezi li kler, uver, e tu dimunn ladan konpran kimanyer li reprezant lintere enn

klas, ubyen plizir klas. Samem lafors enn klas sosyal ki moter enn parti politik. MMM pa enn eksepsyon. Me, li paret pa kone ki li bizin reprezant enn klas pu li sirviv kuma enn lafors politik. Travayist, par kont, malgre so defo e so bann defet enn deryer lot, li finn re-viv asak fwa parski li, li, reprezant enn klas, e li konsyan ki li reprezant sa klas la. Anfet li reprezant sa klas ki tultan pe forme, sa klas ki pe sanze depi enn burzwazi mwayen grander a enn burzwazi pli konsekan – atraver lefet ki Travayis servi puvwar Leta, e mem mal-servi e abiz de sa mem puvwar Leta. Setadir, Travayis reprezant lintere ti planter, mwayen planter ek mem gran planter dan zot batay eternal kont proprieter mulen, enn batay obzektiv; li reprezant kapitalist mwayen grander kont oligarsi; li reprezant ti ek mwayen antreprenner kont proprieter lotel. Travayis kone ki li reprezant sa bann klas reyel la. Li mem konsyan ki so puvwar elektoral fye pa zis lor sa bann la (zot pa sifi nimerikman), me ki li bizin san-ses kree enn lalyans ant sa “Burzwazi Deta” (sa bann proprieter kapital mwayen grander ki pe agrandi) avek klas travayer. Li fer sa, osi, atraver so *program*. Mem li pa

respekte sa laspe so program, li gard li la. So program li uvertman anfaver welfer steyt, anfaver mentenir pansyon iniversel, gard ledikasyon ek lasante gratis, mentenir sibsidi lor serten item manze. E so koze li tultan atak “gran kapital”, mem li parfwa par demogoz, mem li tultan ena eleman rasist for ek anti-progre ladan. Lefet ki Travayist “reprezant enn klas”, lefet ki li konn rod alye deklas, samem ki gard li vivan. Alor, mem Travayis finn aplik Sithanen so politik anfaver gran kapital pandan 5 an guvernman Lalyans Sosyal, li konn tre byen ki li bizin demerd li de Sithanen avan eleksyon zeneral, li bizin donn laparol Nita Deepalsing, Cader Sayed-Hossen, Rajesh Jeetah, Patrick Assirvaden, les zot rul kanpayn, gayn eleksyon par enn mazorite de-tyer. Politik Sithanen pa reprezant klas ki gard Labour anvi, alor bizin sakrifye li. Labour konn sa. Li konsyan so baz de klas. E sa li vre, malgre lefet ki, kan li pran kontrol *Guvernman*, kan li pran kontrol Leta, an-fendkont so bann aksyon zot globalman dan lintere *burzwazi an antye*, inklir sirtu gran kapital. Me, Travayis, antan ki *Parti*, li pa kapav reprezant nerport ki klas, sinon li deperi.

Alor, desizyon ladireksyon MMM an Mars 1980, avek enn mazorite dan so Lasanble Delege (ki ti fonksyonn ase byen sa lepok la), pu ki MMM nepli reprezant okenn klas spesifik, ubyen pli pir, pu ki MMM reprezant *tu* klas dan enn “konsansis”, finn vinn kondann li a deperisman. Nu ti predir sa, an parol dan Lasanble Delege MMM ek dan buku dokiman an ekri a lepok dan sa long batay ant Desam 1980 ek Mars 1982 kont ladireksyon MMM, kan nu ti tuzur tandans LALIT de KLAS. Kan ladireksyon finn vann so prop stratezi deklas, nu finn predir ki sa pu amenn so likidasyon. E li finn arive. Zordi nu temwen.

Dezyem erer stratezi: Lalyans ar PSM Harish Boodhoo

Ladireksyon MMM an 1981, mem kan MMM tusel ti pe klerman al ver ranport enn viktwar ekrazant dan eleksyon ki ti pe vini, enn sel ku, pa-kone-kifer, al get Harish Boodhoo ek so PSM pu enn lalyans elektoral. Rezon ki Paul Bérenger ti avanse alepok ti ki sa pu “rasir Kominote Hindu”. Abe, sa kalite stratezi kominal e-onte la ti reprezant dezyem trayzon MMM. MMM finn vann so prop stratezi anti-kominal ki li ti ena avan. E, pu ponp PSM, enn tipti kasir a-drwat depi Travayist, li ti donn li ... 18 tiket.

Ladireksyon MMM deside ki so lide, deza farfeli, pu fer Aneerood Jugnauth *akoz so kominote* poze pu Premye Minis MMM pa ti pu “sifi”, e li bizin alye li ansam ek enn PSM gonfle ar 18 tiket, pu mem rezon. Enn lide pli farfeli ankor.

Sa finn ena enn lefe imedya, previzib, e terib. E nu ti’nn predir li pu ena sa lefe la. Gete ki ti arive. Dan landrwa riral, buku laburer ti deza dan MMM depi byen boner; zot ki ti’nn reysi fer MMM ranport eleksyon parsyel Pamplémousses-Triolet an 1970; zot ki ti fer MMM an 1976 ranport osi buku syez dan lakanpayn ki dan lavil dan eleksyon zeneral. Lerla, ep! Buku laburer tann ladireksyon MMM pe dir kiksoz ki zot pa ti ditu “realize” avan: zot kominote riske vedir ki zot eksklir depi veritab membership dan MMM. MMM reprezant kiksoz lot, kote kominal. Zame laburer pa ti “krwar” sa avan. Anfet zame li pa ti kumsa avan. Pli grav pu laburer, PSM Harish Boodhoo ti reprezant lel drwat Parti Travayist ki ti protez lintere gran planter *kont* laburer, e ti konsidere pli kominalist, alor laburer, kuma enn klas, ti’nn kombatt zot anterm deklas ek anterm lalit anti-kominal depi omwen 10 an, sinon plis.

Alor MMM kumans, kuma LALIT ti predir, pran lapant

glisant ver vinn reprezantan “minorite”, e alor tom dan vakim *a drwat* ki ti kree par PMSD, reprezantan minorite patante, amezir ki PMSD ti rant dan koalision apre koalision avek Labour. Dan Moris, kuma dan Sid Afrik ek dan Zimbabwe, ansyen klas dirizan li enn “minorite” ekonomikman pwisan ek politikman inpopiler. U reprezant zot a u risk ek peril. Purtan, MMM san tro et konsyan finn byen suvan ariv vinn reprezantan sa burzwazi la.

Lefe konbine sa 2 Trayzon la

Byen vit sa 2 trayzon la kumans ena lefe konbine dyabolik.

MMM deside ki li pu ena enn taktik bizar, li met Aneerood Jugnauth Premye Minis ek Harish Boodhoo Vis Premye Minis Konstitisyonel. E li nom zot *pa* akoz zot lider natirel (klerman zot pa ti sa ditu), me akoz zot sorti depi kominote swadizan “mazoriter”. Anmemtan, rapel ki MMM nepli reprezant enn klas travayer an-lit. Alor, kan konbinn sa 2 nuvo realite la, MMM finn kondane reprezant “kominote minorite”. Paul Bérenger ti panse, parey kuma zordi Navin Ramgoolam panse, ki li ti enn “rassembleur” enn pei konstitye de “minorite” sanki li ena okenn kominote, tandi ki tu lezot dimunn kuma u ek mwa, nu bann sovaz ki prizonye nu kominote.

Ala ki finn arive, apartir de la. Byen vit apre viktwar 60-0, Bérenger e so bann roke dan MMM ek otur MMM finn lans enn kanpayn malsen kont Harish Boodhoo, kumkwa li “pena *étouffe*” enn minis. Jok rasist ek anti-riral ti vinn pastan favori elit irben otur MMM. Zot fini servi Boodhoo pu gayn eleksyon, asterla zot ti pe debaras li. Anmemtan, Bérenger, dan so rol Minis Finans, kumans aplik dikta FMI-Labank Mondyal kumsidire li so prop stratezi, kumans sap patron lindistri sikriyer dan enn kriz ekonomik reyel ki ti divan zot alepok. Sa fer bann brans MMM an antye kite, vinn zwenn LALIT. Nu agrandi depi 9 brans ziska enn 50-enn dan senk-sis mwa. Klas travayer, sirtu dan lakanpayn, abandonn MMM, enn MMM ki finn abandonn li.

Alarme, e dan enn tantativ pu pran puvwar, Bérenger ansam ek enn mazorite Minis dan Kabine, demisyone kuma Minis – enpe kuma enn “santaz”. La, nu finn ariv Mars, 1983. Aneerood Jugnauth, Kader Bhayat e lamwatye MMM plis PSM (plitar zot pu ansam form MSM) finn tini ferm, refiz sede, gard kontrol lor Guvernman. Pa zis sa. Zot finn pran pozisyon politik a-gos de seki reste de MMM. Jugnauth res Premye Minis, Boodhoo res Vis-Premye Minis Konstitisyonel, tandi ki Bérenger al dan Lopozisyon, asterla kondane pu reprezant bann “minorite”, amezir bann dinamik ki li finn met amars dan so 2 trayzon finn kontinye ena lefe. Li nepli ti reprezant klas travayer dan so lalit (enn vre lafors obzektiv), me enn “konsansis de klas” vag ek efemer, tandi ki bann lider ki Bérenger finn kree dan bi pu “rasir kominote Hindu” finn pran zot lindepandans depi li, e fer seki li ti met zot la pu fer. Zot tuzur pe fer sa. Bérenger, kanta li, finn res prizonye sa nuvo realite ki so dub trayzon finn met amars.

Destriksyon pli lwen ki dan MMM

Natirelman, destriksyon ki ti met a-mars finn kontinye. Politik kominal ki ti diminye net atraver travay politik MMM dan so bann premye lane, finn re-lev latet, e, nuri par sa nuvo MMM san so ansyen moter “klas travayer”, finn ranforsi. Zordi, Travayis finn al ziska fer lalyans ar MSM, donn MSM 18 tiket, “rasir” kominote Indu, mem kan li pe mentenir so “blok istorik” konstitye par planter, komersan, kapitalist mwayen, ansam ar ase sutyen dan klas travayer, sirtu riral, pu res opuvwar. MMM pe kontant li, kuma li finn fer depi kanpayn elektoral 1983, reprezentant lintere vag ek efemer bann “minorite”, ubyen, kan sa pa reysi, “enn minorite”. Cehl Meeah, avek so politik kominal apenn vwaye, avek so rasinn dan Hisbullah, reysi pu premye fwa an 2010 eli direktteman dan Lasanble Nasyonal.

Lafors klas travayer, telman solid deryer MMM dan so kumans-man, finn truv li atraver sa *Nuvo Konsansis Sosyal* dan enn sityasyon tutafe bizar. Patron ek klas travayer pe negosye sipozeman “otur mem latab”, me anverite patron pe asize a-tab tousel, tandi ki klas travayer amare par lalwa represiv *anba* latab. Amizir nuvo vag otomatizasyon ek santralizasyon finn tap lor Moris, sa politik “konsansis” finn res predominan. Klas travayer finn relativman demobilize, byen suvan paralize, li finn su-sindike, e dan sindika ki rule kuma “one man show”, kot lider pran grander pa par *lafors* klas travayer, me plito par so relativ *febles*. Tro buku sindika pa fonksyone demokratikman, zot negosye nerport ki zafer, zot riske deklar lagrev atraver lafis lor miray ek revok lagrev san okenn lasanble; buku travayer truv zot lespwar dan negosyasyon otur latab dan Port Louis ubyen Zenev, plito ki dan konfrontasyon lor sayt travay e

dan lalit politik pu zot prop emansipasyon otur enn program politik pu pran puvwar zot-mem antan ki klas, enn program politik ki zot konpran konsyaman.

Zordi, kan politik kominal finn returne re-vigore, e kan klas travayer relativman afebli, nu bizin rapel moman sa defet la: li moman sa dub trayzon apel *Nouveau Consensus Social* ek Lalyans ar PSM, e lefe konbine sa 2 trayzon la. Akoz sa, ki zordi nu ankor ena enn parti Travayist opuvwar. Kumsa ki Travayist tuzur pe servi puvwar Leta pu avans bann seksyon burzwazi. E Travayist tuzur la, opuvwar, malgre lefet ki li finn sibir enn defet preske total dan bann lane 1970 e finalman dan eleksyon 1982.

E, depi sa lepok la, klas travayer finn res relativman afebli akoz prosesis obzektiv ekonomik, kot travayer finn ranplase par masinnri lur ek elektronik, e akoz prosesis sibzektiv akseptasyon lozik kapitalist dan politik ultra-liberal. Pandan sa revolisyon teknolozi resan e pandan sa kont-revolisyon ideolojik, kapital finansye finn vinn opuvwar, li finn ogmant par sirplis ki kapitalist pran pu li odetriman par ki al ar travayer; anmemtan, kapital finansye finn ogmant so par, relativ a par kapital prodiktiv, ki li kapital agrikol ubyen indistriyel.

E listwar e realite ekonomik zordi pe montre nesessite absolü pu enn program politik pu travayer, enn program politik ki li konpran konsyaman, e ki al ver enn priz di puvwar, pu ki ena enn nuvo form organizasyon ekonomik, enn ki kontrole par lepep ki prodir e kapav vinn ranplas sa bann relasyon otan explwater ki kapitalism gard anplas. E ansam ek sa program la, bizin ena enn stratezi de klas kler, ek enn stratezi anti-kominal ki integ.

Sa mem travay politik prinsipal divan enn parti kuma LALIT. Nu pe atle nu a sa tas la.

Ram Seegobin ek Lindsey Collen
pu LALIT, 15 Zen 2010

Lyen ant Lalit deklas ek Lalit pu Lanvironnman

Sa lartik la li transkripsyon diskur LALIT prezante par Lindsey Collen zur Fet Travay 2010. Li reprezant enn nuvo apros a kestyon ekoloji ek lanvironnman ki LALIT pe devlope sa lane la.

Zordi, kuma bann kamarad ki pe prezide finn dir, nu tem se pu liye lalit klas travayer avek lalit pu enn lanvironnman, pu enn lanatir, pu enn bul later ki nu sweyne anmemtan. Sa lyen la li pe vinn deplizanpli inportan.

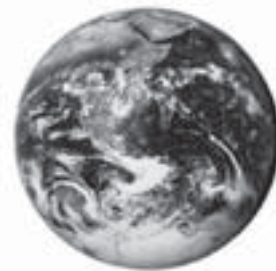
E dan sa diskur zordi, nu pe lans enn nuvo fason pu get lanvironnman, pu get lanatir. Savedir ziska ler, dan enn premye tan kan pe koz “lanvironnman” dan Moris, bann parti politik inn met lanfaz lor zafer kuma pey lamann si u zet mego, dir zanfan lekol pa zet sak plastik. Mo pa pe dir ki ena kit zafer erone ladan: sa li pa mal, me sa li sertennman pa pu rezud problem la.

Guvernman sortan finn met so “*Maurice Ile Durable*!” dibut. Atraver sa, li’nn fer nu gayn glob ki servi mwens kuran; li osi, li pa mal, me li pa pu rezud problem la. E seki mo pu partaz avek zot dan mo diskur 20 minit, e sa li pa sifizan pu koz enn size sa grander la, se bann reflexyon ki, dan LALIT, nu finn devlope dan sa dernye enn an la. Lerla nu pu pran sa reflexyon la pu amenn li pli lwen: sakenn dan so travay, sakenn dan so kartye, sakenn dan so kolez. E nu kapav sir ki, zordi *Fet Travay*, apar nu, pena buku lezot parti dan sa pei ki pe pran kont sa kestyon bul later la ek liye lalit pu travayer avek lalit pu lanvironnman.

U kone, imen, parfwa nu dir nu “viv dan lanatir”. Nu kapav dir sa, e li vre. Me, nu osi, nu enn kreatir *lanatir* mem, nu. Savedir nu, kuma lezot kreatir, nu finn

devlope dan enn evolisyon biolojik depi plis ki kat milya banane, vini mem. Kuma nu finn truve dan kumansman fim *Home*, ki ti pe zwe dan nu ti pe rantre. Alor nu enn kreatir *dan lanatir*, e nu osi *form parti lanatir* numem. Tu zafer nu manze, li sort swa dan later, swa dan lamer. Li kapav travers enn pul, me pul li pu bizin manz enn zafer ki sort dan later mem. Ena enn lasenn kumsa, me alabaz li sort swa dan later swa dan lamer: li sort dan lanatir. Nu kapav travay li dan enn lizinn, me li sort dan lanatir. Linz ki nu mete, tu so sibstans ki form li, li sort dan lanatir. Mem si li sintetik, li bizin sort dan lanatir mem.

E nu kapav dir ki tu bann zafer ki vivan lor later, mem si li enn gran zarb, li pe pran bann sibstans dan lanatir e li pe sanz lanatir. Li pran bann sibstans karbonik, li pran reyon soley e li resi prodwir limem e li resi prodwir loxizenn. Savedir, enn pye ki dan lanatir, li usi pe sanz lanatir. Enn serindikap li, li plis sanz lanatir ankor. Li pran enn fey koko, bek bek li, tir li dan enn long lez, e li al ranz enn nik extraordiner. Alor li pe pran enn but lanatir isi pe amenn li laba. Lerla kan gayn enn grup zwazo, zot fer enn koloni, zot tir tu fey lor bann brans, mem enn zanfan pu remark sa, sirman pu nik mwens balanse dan labriz uswa kuma enn defans kont predate. Kumsa serindikap kapav truv sipa lot gro zwazo pe vini sipa kamaleon pe aperse. Savedir zot finn sanz sa pye la usi. E zot fer fimye zwazo usi anba. Kapav ansemoman la nu pu gayn lot kalite plant ki pu puse anba. Savedir mem enn plant, mem enn zwazo, li sanz lanatir. Lerla nu ena sa bann lezot kreatir apel *beaver* an Angle, *castor* an Franse. Zot, zot kup enn zarb, fer

enn ladig dan larivyer, zot ranpli li, zot sanz lanatir net. Zot fer enn ‘*man-made lake*’ kuma zot dir dan lekol. Sa enn gran sanzman amene par enn spes ti mamals ki viv dan lezot pei.

Imen li, pandan nu 100,000 sipa 200,000 banane ki nu’nn la, laplipar ditan nu finn sanz lanatir dan mem proporsyon ki enn serindikap. Suvan pa mem sa kantite ki sa ‘*beaver*’ la, li ki finn bar larivyer. Bar larivyer li enn zafer ki imen inn fer, pa pandan 90% so listwar, me zis dan dernye 2-5% so leksistans. Zis lerla ki nu’nn fer bann sanzman dan lanatir osi drastik ki enn ladig, kan nu finn reysi devlop lagrikiltir. Kan nu pe koz lagrikiltir, nu pe koz apepre 5,000 banane ki imen finn konn fer bann ladig, inn konn aroze, inn konn, pa zis rod frwi, me plant legim, lor enn baz dirab. Pa zis al lasas, me gard zanimo domestik. Sa li “tu dernyerman” ki nu’nn konn sa, dan listwar limanite. Me tusala, li ti al, enn dan lot, dan enn balans avek lanatir parey kuma lezot kreatir.

Ariv pa plis ki 400 banane desela, nu gayn enn sanzman drastik. Imen kumans fer bann zafer ki pu ena lefe drastik lor lanatir.

Premye, ena enn form kolonizasyon, par bato tusala, kot ena piyaz imans: ena dezaforestasyon. Moris, nu’nn konn sa dan

lepok Olande. Finn tir tu pye debenn alor ki li ti enn sel lafore pye debenn dan Moris. Enn melanz bann travayer depi Lerop ek bann esklav finn bizin kas enn lakok ros, lerla anba sa, ti ena later dan lekel sa bann pye Debenn ti pe puse. Lerla zet sa bann gro-gro pye la. Lerla, byen suvan, zet zot dan larivyer, les zot flote ziska lepor Maybur, Rivyer Nwar. Lerla exporte pu fer meb dan Laoland. Alor, nu ena sa gran sanzman. Savedir Moris li nepli enn lafore, li'nn vinn enn spes lasavann, ziska zordi.

Anplisdesa, nu gayn komansman bann zenosid pep ki ti indizenn e ki ti viv dan larmoni plizumwen avek lanatir. Bann lepep otoktonn, bann lepep aborizenn, bann lepep kuma Poruz, bann Amerindyen dan Lamerik, finn sibir enn zenosid dan sa vag piyaz kolonizasyon ek dan premye pa komers mondyal. Sa finn amenn enn gran viraz dan relasyon imen ek lanatir ki'nn afekte manyer ki bul later ete. Dan sa lepok la, enpe partu lor bul later, par milyon dimunn ti pe deplase. Tir dimunn enn landrwa avoy enn lot. Kan komers la inn pran pli byen, inn pran par milyon dimunn, sirtu depi Kontinan Afriken, pu ki, sennkutla, zot travay dan sa prosesis piyaz la. U pena pu decide ki u pe fer kuma imen tultan finn decide, u pa pe fer li kuma enn serindikap par lanatir, u pe fer li par sa *masinnri kolonyal*, sa piyaz, sa komers mondyal la. La nu pe afekte lanatir dan enn fason grav deza. Lor enn lesel imans, deza.

Sa, 400 banane desela sa finn komanse.

Lerla li sanz so natir ankor, selman 250 banane desela kan, dan sa piyaz la, kumans gayn lindistri lur. Savedir gro-gro masinn (deplizanpli zot vinn pli gro) alye li ek sa esklav ki anplwaye pu fer piyaz dan lagrikiltir, dan ti lindistri, partu. Li vinn gro lindistri asterla. Travayer ki vinn dan sa gran

lindistri la, li pa pe decide “mo pu fer piyaz mwa”. Li, li pe gete kimanyer sirviv. Paski dan sa premye 400 banane desela, inn fer bann dimunn disloke depi bul later, lerla alye nu ar bann masinnri dan enn premye tan ki, kuma tu dimunn kone, rul ar lavaper. Pu gayn lavaper u bizen met sarbondter dan enn fur, bril li. Pran sarbon, anba later, bril li, lerla bel bel masinn rule.

E sa lepok la, zis 250 banane desela (250 banane li pa tro lontan; si nu konn enn gran dimunn 90-an, si nu mazinn so aryer aryer granmer, nu'nn fini ariv lepok ki nu pe koze) nu kapav dir inn gayn 5 kasir ant imen ek lanatir. Rapel nu ti dir imen li dan lanatir e li natirelmem osi, me depi 250 banane nu'nn gayn 5 kalite kasir, enn deryer lot ziska fek la, ant nu ek lanatir.

Premye se, 90% imen partu lor bul later nepli ena akse a later ni pu ramas manze, ni pu lasas, ni pu lapes, ni mem pu plante. Savedir sa revolisyon 5,000 banane desela, kot gayn lagrikiltir, inn komans enn prosesis ki'nn vini mem kot nu tu finn perdi mwayen pu sirviv atraver later. Ni atraver lamer dan buku plas. Zordi u al sey pik enn pwason avek enn arpon, gardkot pu galup deryer u. Zot ti pe mem, dan dernye Guvernman, sey anrezistre peser okazyonel. Alor, mem lamer, mem larivyer, nu'nn kase depi sa, pu 90% dimunn.

Dezyem, la li vinn grav e la li liye ek Fet Travay, nu'nn kase depi 250 banane ar nu prop kuraz travay. Nu'nn kase pandan 8 a 10 erdtan nu lavi par zur, nu vann nu kuraz travay, li'nn vinn marsandiz. Zame li pa ti marsandiz avan. Enn tyer nu lavi inn vinn marsandiz. Abe sa li enn kasir dan lanatir: nu nepli natirel, nu'nn vinn marsandiz, pu nu sirvi.

Alor, nu nepli lor later, enn. Dezyem, nu kuraz travay nepli pu nu.

Trwazyem, dan sa dernye 400 banane, e li akselere dan dernye 250, nu'nn gayn enn sistem kot lavi enn kote, lakanpayn lot kote. Lontan, avan sa, pu ki topsoyl renuvle, tu seki viv lor later bizin al twalet, li bizin al deor, pu sa fimye la rerant dan later. Anplasp anplasp. U pe manz zafer ki sort dan later, kan u al deor li bizin enn prosesis ki permet li reanrisi later la, sinon u pe fatig later. Me la nu'nn kumans gayn par milyon dimunn, par milyar dimunn asterla, pe viv dan bann gran lavi. E tu seki nu pran depi later dan lakanpayn kuma manze, kuma linz ki sorti anparti koton, anparti lalenn, anparti lin, lerla nu pe devid sa larises lakanpayn la, ek li vinn enn “salte” sennkutla dan lavi. Seki ti bizin reanrisi later dan lakanpayn, li pe poz problem pu debaras li dan lavi. La nu kumans gayn problem “lanvironnman” pe rantre. Mem syurej li vinn enn problem, li vinn enn salte. Alor, enn zafer ki li enn larises dan lakanpayn, li vinn enn problem grav dan lavi. Trwazyem kasir, apel sa “kasir metabolik”. Karl Marx ki ti parmi bann premye pu analiz sa problem la, e pu truv li kuma enn problem “ekolojik”. Ek sa “kasir metabolik”, li mars ansam avek dezaforestasyon, lor lesel grotesk aster. Ek nu gayn bann kalite lagrikiltir destriktif net, danzere. Zordi azut lor la, plant OGM ki nu pa mem konn so danze.

Alor, seki nu finn truve se bann konpayni prive, sa bann konpani ki finn pran esklav pu fer travay dan kann ek disik, li bann mem kalite konpani ki zordi pe rwin later. Savedir lindistri disik dan bann ex-koloni, li ti seyaz pu sa explwatasyon zordi kot nu gayn sa kasir metabolik pli grav ankor la.

Katryem kasir, la li vinn pli grav ankor. Pu sa bann masinnri lur rule, inn tir preske tu sarbonn-ter dan later, inn tir petrol, lesans, dilwil, anba later. Sa bann sibstans karbonik, kan u bril li, li al dan ler, enn spes form lafime lao. Kan li fer lafime lao, li vinn inpe kuma enn sak plastik otur bul later: soley so reyon rantre me li pa resi sorti, li tap ar sa bann spes partikil ki antur bul later la. Resofman planet! Sannkutla li nepli zis problem lanvironnman, li problem *sanzman klima* limem, seki zot dir an Angle ‘*climate change*’. Parski get ki manyer li ete: bann gran glasye, dorizinn zot kuler blan zot, zot abitye repus saler soley, reflet li. Tu dimunn kone ki kan met enn linz blan, li reflet lasaler. Me kan sa glasye la kumans fonn, li nepli blan li vinn ble-fonse kuma nunn truve dan kumans-man fim *Home*. Alor li absorb plis saler pli vit ankor sannkutla. Pli danze devan: lamer kan li sof plis ki tan degre (enn sipa de degre edmi) li kumans larg sa karbonn ki li kontenir. Lerla, sa azute ek tu karbonn ki deza pe prodwir e ki dan ler. Alor nu gayn enn katriem kasir akoz lenerzi nu servi pu rul tu zafer, e osi anparti akoz sa lamod loto prive individyel pu transportasyon, osi. Enn lamod ki azut ar katriem kasir ki menas nu klima.

Senkyem kasir nu’nn gayne se ki azordi kan ena enn lager, li pa kuma tutolong nu zistwar bann lager ant 25 dimunn isi ek 25 dimunn laba. Zot avoy kut fles pandan enn-de zurne lerla tom dakor ... Non! Li pa kumsa. Nu ena lager pu gro-gro konpayni kontrol surs petrol, delwil, lesans

la. Ekut par examp Prezidan Obama; li dir, “*Nu ena pu protez nu lintere, samem nu dan Afganistann*”. Me u, u laba [dan Lamerik], ki u lintere dan Afganistann? Se larut petrol! Lirak mem zafer; ena petrol laba. Liran, kan pe lev lager, akoz petrol. E nu mwayen lager, li azut lor kasir la. Savedir nu gayn enn problem kot ena mwayen lager *simik* asterla ki menas lanatir, ek natirelman lager nikleer li kapav detrir lanatir dan enn fason ireversib. Tu sa bann lager la finn ek pe provoke par rivalite ant kapitalis kan zot pe rod apez zot laswaf pu gayn bann marse, bann investisman e bann resurs natirel, sirtu petrolye, pu ki zot prodiksyon kapitalis kontiyn rule mem.

Alor, alabaz, se sa senk fraktir ant imen ek lanatir ki nu bizen adrese. U kapav truve asterla kifer, dan kumansman, mo ti dir ki li pa sifi pu fer dimunn aret zet mego, lapo banann, fer ramasaz sak plastik, al sanz u glob pu enn ki servi mwens kuran. Nu lobzektif stratezik se pu geri sa senk fraktir ki finn ena.

Nu bizin, lerla, dan nu stratezi politik, dan nu stratezi pu donn puvwar klas travayer, viz pu:

- o Regayn kontrol demokrat-ik lor later, pu ki anpes dezaforesasyon ek pu kontrol lagrikiltir
- o Regayn kontrol lor nu prop kuraz travay ek nu kreativite
- o Gayn kontrol lor kapital ki prodwir grasa nu kuraz travay konbine ar later ek masinn
- o Reinifye lavil e vilaz, gradyelman, pu geri sa kasir metabolik
- o Kas nu depandans lor surs lenerzi karbonn ek lor loto prive individyel, par devlop bann lenerzi relman renuvlab depi soley, lamer ek divan ek bann mwayen transpor kolektif,
- o Aret tu lager, atraver kontrol demokratik lor Leta ki pu arive kan elimininn inegalite de klas

Alor, nu bizin ziz tu nu bann demand a kurterm alalimyer sa bann stratezi a mwayen e a long term. E se seki Program Lalit, so

Rapor 5-an ek Program pe fer. Nu bi se pu ki ansam nu batir sosyalism, e nu program li enn pon ant isi-ek-asterla ek seki nu pe vize. E sa sanzman la, li pu internasyonal. Ansam avek lezot muvman dan lezot pei nu bizin gard nu obzektif stratezik antet. Mem ziska nu modord pu invalid bilten par met enn gro lakrwa lor biltin, li al dan sa direksyon la; nu pe dir ki nu rezet politik kapitalis ek demagogik reprezante par sa de Lalyans la. Nu lintansyon se pu sulev enn nuvo vag lopoziyon andeor Parlman kont sa de blok la pu ranvers sa sistem ki pe fors nu separ nu ar lanatir ek pe gard nu ansene. Nu kone ki sa de Lalyans la pe menn enn kanpayn feros, enn kont lot, alor ki senk semenn desela Travayis ek MMM ti pe rod fer lalyans. Nu bizen rezet tulde e get pli lwen ki zot manyer fer politik.

Mersi pu latansyon zot finn akord mwa. Bonn Fet Travay!

Transkriir par Jeway depi anrezistreman diskur LALIT a lokazyon Fet Travay 2010 par Lindsey Collen

Tu dimunn ki anvi zwenn pu diskrit ekoloji ek so lyen en sanzman sosyalist, kontakte manb LALIT Yann lor 208 2132.

PROGRAM MLF

kont Patriarsi ek kont bann Yerarsi 2010

Muvman Liberasyon Fam finn prezant nuvo Minis Jennder enn kopi zot revandikasyon prinsipal. Sa Program kont Patriarsi ek Yerarsi li enn “work in progress” ver enn nuvo Manifesto, ki MLF pe prepare pandan dernye 9 mwa, avek partisipasyon enn 70 fam par la.

MLF dir li finn etidye program bann parti politik dan kad elektyon zeneral. “Ena, otan ki nu kone, zis 3 parti ki finn pibliye Program, setadir L’Alliance pour l’Avenir, L’Alliance du Coeur ek LALIT. Nu rezet program sa 2 Lalyans-la ki pa koz lor liberasyon ni mem emansipasyon fam ditu,” MLF anonse dan enn introdiksyon a so Program an 12 pwen.

Program MLF kont Patriarsi ek kont bann Yerarsi Patriarka li program ki MLF apel a tu parti politik pu adopte, si zot pe viz emansipasyon ek liberasyon fam.

Pandan dernye 9 mwa MLF finn fer enn seri gran reynion konsiltasyon avek fam dan tu domenn, pandan enn prosesis develop enn nuvo MANIFESTO FAM PU 2010. Li ena analiz sityasyon fam, demand ki zot finn tom dakor ankomin, ek lide kimanyer pu mobilize deryer sa bann demand la. Sa 12 pwen la finn kumans emerze depi travay nuvo Manifesto Fam.

1. Kreasyon travay an-mas pu fam, inklir enn bon parti dan kad lagrikiltir-pu-alimantasyon, ek dan kad lizinn pu prezervasyon ek transformasyon manze; kumsa sekirite alimanter pu asire; kumsa sekirite danplwa pu liber fam depi insertitid kot prosenn buse manze pu zanfan pu sorti. Sa kreasyon travay bizin inklir travay dan Rodrig. Li bizin

akonpayne par enn saler rezonab e indexe ar ku lavi, e pri marsandiz bizin abordab e egal dan Moris ek Rodrig.

2. Met ankestyon propriete later existan, pu ki tu dimunn, inklir fam, ki travay later gayn puvwar deside lor kimanyer itiliz li. Mwayen kolektiv pu sirviv (later, lizinn, labank, lotel, gran lantrepriz) li bizin dan lame tu dimunn.

3. Bizin bis dan tu landrwa ziska tar aswar; non a slogan 24/7 ki zis rod tir plis “travay” depi travayer.

4. Liber travayer atraver asir drwa lagrev pu tu travayer, inklir fam. Kumsa travayer kapav dres guvernman ek patron.

5. Liber fam atraver dekriminaliz lavortman: sispann lalwa existan pandan ki deba derule.

6. Emansip fam par rann divors posib san ki okenn partner aksepte “fot”, san avoka ki kut ser, e bann grawndz bizin inklir: separasyon enn an, montre ki menaz la finn kase ireparableman, konsantman mityel.

7. Prosenn Guvernman bizin fer fam kone ki ena enn “Protokol” fini etabli, apartir demand

muvman fam, pu ki, kan fam sibir vyol, li kapav PA al stasyon, me al direk “**Rape Crisis Unit**”, pu swen medikal e-ot, ki existe dan tu gran lopital; laba, si li anvi donn enn depozisyon, enn fam polisyer pu vinn anplas pu intervyu dan kad enn lopital. Sa demand ki muvman fam finn gayne bizin koni, parski li liber fam depi sa dezyem vyol ki nu sufer kan nu al stasyon lapolis apre enn agresyon sexyel. Bizin osi fer Rape Crisis Unit dan lopital Queen Elizabeth dan Rodrig.

8. Muvman fam dir bizin revok lalwa ki permet lapolis aret zom ki pa donn so fam “larzan pu zanfan”; nu dir si fam bizin larzan zanfan, **Leta bizin kapav donn larzan pu zanfan;** tu zanfan zot responsabilite sosyete an antye.

9. Muvman fam pa la pu dir zom fer luvraz lakaz plis; nu la pu met divan demand pu **sosyaliz enn parti luvraz lakaz** (setadir plis lakres, lorndri, kontrasepsyon, hom pu gran dimunn, lakantinn sibvansyone dan landrwa) pu liber fam pu li aktiv dan domenn piblik. Nu pa la pu ris zom depi domenn piblik dan laka

10. Pu ki liber Palestinn ek Diego Garcia depi lokipasyon militer inperyalist, Guvernman Moris bizin azir par sispann relasyon diplomatik ar Izrael, enn kote, ek met Guvernman Britanik Lakur Internasyonal La Hay, lot kote.

11. Pu ki National Women's Council nepli inklir lorganizasyon ki fer profi, ubyen ki

regrup fam lor baz kominal ubyen relizye, me vinn enn lorganism nasyonal pu emansip--n fam, ki regroup lorganizasyon fam Moris ek Rodrig.

12. Ansom, fam bizin inifye otur enn Manifesto ki aktyelman an santye, pu ki nu emansip ek liber nu-mem, e pu ki anmemtan nu pa permet nu revandikasyon interprete kuma enn dezir pu fer

enn-de fam "monte alinteryer bann yerarsi patriarkal". Nu anvi patriarsi, dan so antye, afebli, e finalman disparet.

2010

KREASYON ZORDI

Nirmal Hurry

Revi LALIT ena plezir prezant so lekter enn kreasyon par Nirmal Hurry apel "*Dans below ti dire moi...*". Li enn parmi bann instalasyon ki ti expoze dan dernye Salon de Mai, dan MGI, Moka.

Nirmal Hurry travay lektyurer Fine Art dan MGI. Li abit St Francois, Anse la Raie. Li fer tablo e instalasyon depi 20 an. So bann kreasyon finn deza expoze dan Lend, Kenya, Lekos, Lafrans, LaRenyon, Rodrig.

Dan tu so travay li finn tultan inklir enn tex an Kreol akote. Nu finn dimann li kifer? Ala seki li'nn dir: "*Mo truv langaz Kreol kuma enn lang dernye ne, enn lang ki pli kontanporin, enn lang modern. Pu mwa li kuma enn matyer parey lapintir. Mo panse osi ki tex-la ede pu dimunn konpran inpe plis mo travay.*" Get tex ki ti akonpayn so kreasyon "*Dans below ti dire moi...*" anba. Li finn dimande ki pibliye so tex dan grafi ki li tultan servi.

Dans below ti dire moi pas jouer ti loto
To pou gagne gros gros zero
Dans l'école payé ti dire moi pas jouer ti loto
To lavenir pou dans dilo
Dans below ti dire moi quand jouer ti loto
To pou vine ene lalo
Ajordi, gramatin, tantot
Dans television lors radio
Dans lagazette lors panneaux
Dans bireau dans carreau
Pe dire moi jouer loto
Pou gagne beaucoup zero

MOBILIZASYON PU FERM BAZ DIEGO GARCIA PU FINI LOKIPASYON ILEGAL TU ZIL CHAGOS KONFERANS INTERNASYONAL LALIT

Kontex Konferans

Lalit Diego finn ariv enn turnan. La, zordi, li lemoman pu reyni lafors onivo lokal ek internasyonal pu nu pas lor lofansiv.

Li lemoman pu mobilize deryer enn stratezi pu opoz baz militer lor Diego Garcia. Nu bizin rapel ki rezon kifer Leta Britanik ek Leta Zini finn kokin Chagos se pu met baz militer lor Diego Garcia, alor pu reysi dan sa batay-la, nu bizin opoz baz militer. Nu bizen lite pu sanz balans defors pu ki ena progre dan sa lalit la.

Onivo internasyonal, moman li propis parski buku, buku dimunn dan Leta Zini ek Grand Bretayn pe opoz lager, pe opoz baz militer, alor li posib pu gayn alye dan nu lalit.

Onivo lokal, li nesaser pu amenn mobilizasyon pu fors guvernman Moris met mosyon lor azanda Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu ki met kes Lakur Internasyonal ICJ, pu fer Guvernman Moris amenn ka su Trete Pelindaba pu ki ena inspeksyon pu cheke si ena matyer nukleer lor baz militer Diego Garcia. Nu bizen mobilize pu fer guvernman Moris mentenir so pozisyon pu expoz riz deryer Leta Britanik so “*Marine Protected Area*”. Pur lemoman, Navin Ramgoolam ek Arvind Boolell paret pli interese pu return ar zot stratezi kurbe, plede pu negosyasyon ki zame vini.

Baz militer Diego Garcia inn vinn enn isyu santral zordi an term politik. Bay a US lor bann zil Chagos pu renuvle 2014-16. Presedan Guvernman Britanik finn al deklar Park Maren “*Marine Protected Area*” lor Chagos ki li pe okipe ilegalman,

finn mem trik bann lorganizasyon lanvironnman, inklir Greenpeace, pu donn li sutyen dan sa demars rize la. Pu ena ka Chagosyen kont Guvernman UK lor drwa de retur dan European Union Human Rights Court plitar dan lane. Guvernman Britanik inn admet ki ena renndishenn ilegal lor Diego. Trete UN pu enn Lafrik San Zarm Nikleer (Trete Penlindaba) rant an viger sa lane-la uver nuvo posibilite pu nu met presyon lor Guvernman Moris pu dimann inspeksyon UN *International Atomic Energy Agency* (IAEA).

LALIT finn organiz manifestasyon lor tu sa bann pwen la an Mars sa lane dan Port Louis. Nu ule fer Guvernman azir. Dan demye kanpayn elektoral, Arvind Boolell dan emisyon politik lor TV finn koz lor Diego e aplik Trete Pelindaba. Zordi Arvind Boolell Minis ki ansarz dosye Diego. Ena nuvo Guvernman dan UK e dan Moris. Premye Minis inn kumans sanz so koze. Nepli pe koz met Leta Britanik e Leta Ameriken divan Lakur Internasyonal. Li pe koz negosyasyon e setelmennt. Apre so demye visit dan UK kot li finn zwenn Minis Zafer Etranzer Angle, Navin Ramgoolam inn kumans koz suverennte Moris lor Chagos me les baz lor Diego. Guvernman Lalyans pe refer mem erer ki finn fer dan lepase, separ reinfikasyon Moris depi baz militer Diego.

Nu konferans li sitye dan sa kontex-la. Enn kontex mobilizasyon pu al lor lofansiv onivo lokal ek internasyonal

Lalit Diego inifye plizyer tem e plizyer lalit : lalit pu dekolonizasyon, kont militarism, pu lanvironnman, lalit fam,

muvman anti-lager, muvman no bases, anti-imperialism, e tu bann kestyon ekonomik ki lye. Dan Konferans Oktob, nu pu ena orater internasyonal, orater lokal e e manb lalit ki pu pran laparol lor tu sa bann tem-la pu permet nu reflesi ansam pu dres enn stratezi mobilizasyon pu opoz baz militer lor Diego Garcia.

Dat Konferans

Konferans pu dire lor 4 zur: Samdi 30 Oktob, Dimans 31 Oktob, Lindi 1 Novam ek Mardi 2 Novam, 2010

Tem Diskur

1. Militarism, Lokipasyon, Kolonyalism, Derasinnman, Lanvironnman
2. Diskur par Grup Refizye Chagos e Komite Sosyal Chagosyen
3. Temwanyaz depi fam aktivist Chagosyen lor derasinman depi so lil natal
4. Zeopolitik otur isyu baz militer e otur baz militer Diego Garcia
5. Park Marin
6. Listwar Lalit Diego

Orater

LALIT fini invit orater lokal e internasyonal pu pran laparol pandan sa konferans la. Parmi invite ena: ansyen Prezidan Casam Uteem pu fer Luvertir Konferans; Wilbert van der Zeijden, ki ti kordinater *No Bases* e mam Transnational Institute Laoland, pu pran laparol; Olivier Bancoult ubyen enn lot reprezentan Grup Refizye Chagos pu pran laparol; Fernand Mandarin pu pran laparol pu Komite Sosyal Sagosyen; Leon Cremieux, manb dirizan Nouveau Parti Anti-Capitaliste (NPA) e manb Katriem Internasyonal pu pran

laparol, Madam Frene Ginwala, premye Speaker Parlman Sid Afrik lib pu pran laparol; enn manb dirizan *Revolutionary Socialist Party* (RSP), Lostrali pu pran laparol; Vinseh Hookoomsing ki finn swiv sa lalit la depi lontan pu pran laparol. Alor, sa donn enn lide nu program provizwar.

Manb LALIT Ram Seegobin, Alain Ah-Vee, Kisna Kistnasamy ek Lindsey Collen pu pran laparol. Apre sak papye pu ena letan pu komanter, kestyon e deba.

Ti-grup ek Demand

Tigrup pu diskrit bann demand e kimanyer batir mobilizasyon deryer bann demand otur:

* Fer Guvernman Moris met ka dan Lakur LaHay, International Court of Justice lor kestyon reinifikasyon e kont lokipasyon

* Fer *Marine Protected Area* dekrete par Guvernman Britanik ilegal, lor kestyon dekolonization, drwa de retur

* Ferm baz, netwayaz ekolojik and lalit internasyonal

* Trete Pelindaba kont zarm nukleer

Manb LALIT pu konklir Konferans avek enn papye lor "Lalit Divan Nu".

Aktivite Kiltirel pandan Konferans

Parmi aktivite kiltirel pu ena: Riyding par Ashish Beesoon-dyal ek so grup depi *MUTINY*, roman Lindsey Collen; Poem lor Palestine lir par Jeway: *The Seed Keepers* par Fawaz Turki; Lamizik par Rajni Lallah ek Joel Husseiny lor tem Konferans, e lamizik depi Chagos; Fim Peadar King ki ti fer pu televizyon Irlande, *The Chagos Islands are Closed*. Film David Constantin: *Diego l'Interdite*. Fim John Pilger: *Stealing a Nation*; Kont depi Chagos par Latrup Favory. Demonstrasyon Tai Chi. Kreasyon ar plastik par Nirmal Hurry. Ena invitasyon ki pankor finalize.

Langaz

Pu ena tradiksyon similtane an Kreol kan orater internasyonal pe adres lodyans an Angle u Franse. Pu ena osi tradiksyon kestyon an Kreol a orater ki pa koz Kreol.

Kimanyer anrezistre pu partisipe

Kontakte mam LALIT ki u kone pu kumans anrezistre u kuma enn partisipan dan sa gran konferans internasyonal Oktob-Novam sa lane-la. Ubyen telefonn nu lor 208-2132.

ENN ZENN TRAVAYER MANB LALIT GET "POLITIK"?

Dan LALIT, nu diferansye ant politik popilist ek arivist ki pratike par lezot parti, e ki mo truv totalman inakseptab, ek politik parti LALIT, ki ant lede ena enn mond de diferans. Akoz sa politik *demagog* lezot parti ki buku zenn dir ki politik li "puri". Zot pena totalman tor kan zot truv maguy ki Minis ek Depite finn fer ek pe fer otur sekter prive, maguy ar sosyete relizye, e par lalwa represif ek opriman ki zot pe vote dan Parlman, kuma *Employment Relations Act* ek *Employment Rights Act*.

Me, sa pa vedit tu politik pa bon. Zis sa politik demagog ki pa bon, kot zot dir zot anti-kapitalist avan eleksyon, me lerla zot azir anfaver patron.

Politik, dayer, li pa zis dan Parlman. Li ni zis dan miting Premye Me. Li ni zis dan kanpayn elektoral kan li vini. Politik li meyer mwayen pu sanz lemond. Kifer? Politik li desid de tu, ki li lekonomi pei, sistem ledikasyon, sistem lasante, lanvironnman, nu kondisyon travay, an som tu nu lavi. Alors, nu pa kapav res indiferan a lapolitik, sirtu bann zenn. Okontr, si nu pa satisf

ek manyer bann la pe guverne, nu bizin angaz nu politikman. Nu bizin vinn aktif, pa res spektater. Se kan tu dimunn vinn akter, ki sosyete pu kapav sanz. Fode tu dimunn kone, konpran kimanyer bann zafer derule, e kifer nu pe buz ver sanzman ver enn meyer sosyete. Bann zenn ki panse ki lapolitik puri, se enn rezon de plis pu zot angaz zot pu sanz sa, e amenn enpe plis vizyon ek dinamism dan politik.

Kifer lapolitik meyer mwayen pu sanz lemond? Ena zenn krwar ki "sosyete sivil", setadir lasosyasyon, ONG, fors viv ek sindika, pu kapav sanz sosyete. Me, zot zot la anfet selman kuma enn form lobiing. Dan sa sans la, zot form parti sistem la. Zot zot pu zis konteste problem enn par enn, regle enn sel ti-problem, san ki zot met ankestyon sistem limem. Anfet li sistem limem ki pe prodir lapovrete, par exanp. Si nu rezud problem lamizer pu 10 fami, abe pa rezud problem lapovrete, si sistem la pe zener ankor povrete, pe apovri 50 nuvo fami akoz, par exanp, zot finn perdi plas travay.

RETROSPEKTIV KANPAYN LALIT PU ELEKSYON ZENERAL 2010

Par kont, politik kapav tret lansanb realite, setadir lekonomi, travay, sosyal, lanvironnman, ledikasyon, anfet tu, anmemtan ki li tret problem spesifik, enn par enn. Kumsa ki enn parti politik kuma LALIT li pe chalennj sistem antye, anmemtan ki adres problem dizur. Kumsa nu dan LALIT pe konbat pu enn sanzman radikal sosyete. Me, nu pa pe zis reve. Nu kumans kot zenn ete zordi. Nu ralye dimunn deryer demand tranzisyonel, setadir demand ki kapav pran depi sistem aktyel al ver enn lemond ki meyer. Li pa pu le meyer de mond, me seki nu sir li pu byen meyer ki sa kosmar dan lekel nu pe viv aktyelman. Aktyelman, nu travay dan kondisyon opresan, ek preker. Nu viv dan linsertitid. Ena povrete agrandisan. Gran miltinasyonal ek firm prive explwat rezurs dan zot paryaz pu profi mem kan zot met andanze bul later ek nu sirvi lor bul later, parey kuma zot explwat kuraz travay enn mazorite imen, dan zot paryaz pu prodiktivite, pu profi, ki pas avan imen.

Atraver lalit politik, atraver enn program ki nu tu konpran, nu anmemtan met ankestyon sistem aktyel, anmemtan devlop lide ansam pu enn nuvo lorganizasyon sosyete pu lavenir.

Yann Jean

(Sa lartik la ti prepare pu L'Express an versyon Angle.)

Apré eleksyon zeneral le 5 Me li enn lokazyon pu nu zet enn kudey lor kanpayn elektoral, enn kanpayn byin kurt ki finn marke par ankor plis koripsyon elektora par 2 Lalyans prinsipal, e osi par enn konteni konpletman abetisan ki zot finn donn kanpayn. Zot finn apel zot adverser par tu kalite non, abes zot, kritik zot laparans fizik. Zot finn mem zur zot alye. Zot finn mont zot kanpayn vid lor baz bann taktik kominalo-relizye. Zot ti nek pe rod vinn opuvwar par ninport ki mwayin. Zot finn prezant zot program mwins ki 2 semenn avan eleksyon e telman tulde program ti insipid, ki zot pa ti donk ena gran itililite.

Par kont LALIT finn fer enn kanpayn elektoral reysi. E sa, san ki nu finn met kandida. Dan nu kanpayn, nu finn fer enn manifestasyon kont baz militer Diego Garcia e kont desizyon Leta Britanik pu dekret enn Zonn Maritim Proteze otur enn teritwar ki su lokipasyon ilegal. Sa ti enn sikse. Enn nu manb, Rajni Lallah, ti pran laparol divan preske totalite delege muvman sindikal (800 travayer) dan premye rasanbleman inifye nuvo *Konsej Sindika*. So diskur ti byen fite, e lor tem. Lezot orater ti Veda Balamoody pu MMM ek Joy Beeharry pu Travayist, e tulde ti gayn interipsyon depi laful pandan zot diskur. Rajni ti gayn aplodisman repete pandan so diskur, osi byen ki apre. Nu finn ena renyon kartye plizir plas pu explik nu modord setadir pu al vote me pu met enn gran lakrwa lor biltin. Nu finn partaz 8,000 trak lor tu lagar prinsipal boner gramatin, tu mem zur, pu kritik sa 2 lalyans burzwa la e pu explik sa modord la.

Mem lapremidi nu finn partaz trak dan tu rezyon kot nu ena Brans.

Kan nu ti pe distribye sa mem trak la kot Liniversite Moris, lapolis ti aret 2 nu manb. Zot ti larg zot apre, san met sarz kont zot. Sa finn permet sa 2 manb-la akerir lexpertyans lor represyon e kuma pu diyl ar li, me san ki zot finn bizin travers par tusa long prosedir erintan divan Lakur-la.

Me seki kitfwa ti pli inportan se distribisyon preske tule 900 kopi '*Program e Bilan 5 an LALIT*' dan bann mini-rankont ki nu manb finn ena. Sa bann rankont la ti inklir individi, ek osi 12 sindika/federasyon ek 11 lasosyasyon demas. Pu premye fwa ena enn dirizan sindikal ki finn kumans konpran diferans ant demand tranzisyonel ki LALIT finn devlope ek demand stil 'lalis komisyon', e lerla li ti kapav dibute e poz bann kestyon pwisan a reprezantan MMM ek Travayist, sa 2 lalyans burzwa dan rasanbleman Konsej Sindika *Loditoryom Octave Wiehe* kot Rajni Lallah ti pran laparol.

Program LALIT finn osi gayn enn kuvertir rezonab dan lagazet - lor nu program an antye, lor kestyon ekonomik ki suvan siprime dan kanpayn elektoral, ek lor seksyon lor lanvironnman dan nu Program.

Nu finn reysi met lor azanda eleksyon zeneral sartin parmi bann isyu mazer lor lekel nu amenn kanpayn:

- ki lekonomi form parti politik
- ki bizin introdri lang maternel dan ledikasyon
- ki Diego Garcia ek Chagos zot bann isyu politik ki bizin adrese politikman
- ki reform elektoral onivo lezislatif li nesese pu ki aboli sistem Bes Luzer kominal
- isyu konsernan fam
- kont vyolans polisyer
- non a lapenn demor

E dan nu selebrasyon Fet Travay nu ti reysi met kestyon lanvironnman lor azanda. Nu ti fer sa dan fason profundeman Marxist, setadir dan kontex kot imin finn perdi kontrol lor enn sistem kapitalis destriktif ki so sel motivasyon se profi, atraver 'metabolic rift' ki finn kree par prodiksyon kapitalis e lagrikiltir kapitalist. Sa vedir pu lite pu enn bon lanvironnman, nu bizin regayn kontrol anmemtan lor nu prop lanatir (nu kuraz travay) e lor lekonomi ki pe kraz lanatir andeor de nu.

Zur eleksyon, so aswar, Ram Seegobin ti invite lor radyo RFI pu koz lor 'model' Morisyin dan kontex eleksyon. Ti ena enn reprezantan sektor prive Moris lor mem plato.

Alain Ah-Vee, pu LALIT, 17 Me, 2010

Kestyon itilizasyon langaz maternel dan Ledikasyon pe suleve lor diferan nivo dan Moris. Deza ena enn kominike depres Minister Ledikasyon kot pe invit dimunn vinn depoze divan enn Forom Nasyonal, lor zisteman itilizasyon langaz Kreol dan Ledikasyon. Sa kominike la swiv Diskur Program kot nuvo Gvernman finn dir ki li pu ankuraz servi langaz maternel pu aprantisaz dan lekol e anonse ki pu introdwir Kreol & Bhojpuri kuma bann size opsyonel. Sa pozisyon Gvernman paret al dan bon direksyon me li insifizan, etan done ki medyom lanseyman pe res tuzur Angle ek Franse, 2 lang etranzer pu gran mazorite zanfan dan Repiblik Moris.

Rapor *Economic & Social Council* Nasyon Zini (ECOSOC), pibliye an Me 2010, finn kondann Gvernman Moris ki pa pe fer progre lor kestyon langaz maternel dan Ledikasyon. Rapor la fer masyon ki enn-tyer zanfan pa pas CPE, ek ki itilizasyon langaz Angle kuma medyom responsab pu sa esek la. Rapor ECOSOC rekomann ki Gvernman Moris kontiyn proze pu servi langaz Kreol kuma medyom instruksyon ek osi pu pibliye manyel skoler dan sa langaz la.

Nu finn osi gayn rapor MES 2009 lor legzame CPE, ki finn vinn ankor enn fwa demontre difikilte ki zanfan gayne kan pe anprann lir ek ekrir dan enn langaz ki pa so langaz maternel. Rapor pu size Syans ek Listwar/Zeografi, fer masyon difikilte pu zanfan lir, konpran, e reponn bann kestyon ki dan langaz Angle. Rapor-la koz lor :

DISKUR PROGRAM, FOROM NASYONAL, RAPOR ECOSOC & MES, TRIBINAL LPT LALIT PU LANGAZ MATERNEL DAN LEDIKASYON

(a) Difikilte zanfan gayne pu exprim limem etan done li bizin reponn an Angle.

(b) Difikilte zanfan gayne pu konpran kestyon avek presizyon.

(c) Zanfan donn repons ki pa konplet parski zot pa pe kapav ekrir bann fraz konplet.

(d) Zanfan mank skil syantifik debaz pu interpret desin, graf ek ranpli bann tablo.

Tu sa bann difikilte la lye avek lefet ki legzame CPE pe teste konesans abstre ek syantifik zanfan dan enn lang etranze. Ena konsep syantifik ki zanfan konpran me pa kapav explik li dan langaz angle. Rapor lor syans fer masyon ki ena zelev finn penalize akoz zot finn ekrir 'condensation' anplas 'condensation', kan anfet zot konpran konsep la me pa pe kapav ekrir li.

Rapor MES ek rapor ECOSOC finn konfirm fayndings ek rekomandasyon Tribinal Internasyonal ('*International Hearing*'), ki Ledikasyon Pu Travayer ti organize an Oktob 2009.

Sa Tribinal Internasyonal finn vinn etabli ditior imans ki pe fer kan pa pe servi langaz maternel dan ledikasyon. Pandan 5 zur enn panel ziri ki ti konpoze bann dimunn avek gran lexparyans kuma, Beban Sammy Chumbow, Vinesh Y. Hookoomsing, Jean-Claude Bibi, Robert Phillipson, Vidya Golam, Medha Devi Moti, Tove Skutnabb-Kangas ti zwenn pu ekut bann diferan temwayaz

Bann ziri finn ekut 47 temwin ki inklir zanfan, zeness, paran, profeser, dimunn dan politik, Ombudsperson, reprezantan sindikal, reprezantan BEC, ekrivin, serser, reprezantan depi Rodrig, e osi 2 temwin ki ena lexparyans dan langaz Bhojpuri, Hindi ek

Tamil. Ti ena bann temwanyaz byin ris e profon ki finn debus lor observasyon ek rekomandasyon swivan ki *LALIT* sutenir :

Rekomandasyon :

1. Li irzan ki Guvernman definir klerman so politik langaz onivo nasyonal alalimyer

- Konvansyon Internasyonal lor langaz-dan-ledikasyon ki Moris finn siyne ek ratifye

- Resers ek prev pli resan lor ledikasyon zanfan, ki ena neseseite devlop multilengwis ot nivo dan diferan sirkonstans.

- Fayndings Hearing Internasyonal

2. Minister Ledikasyon bizen met anviger itilizasyon lang maternal kuma medyom lanseyman, setadir adopte enn ledikasyon multileng baze lor langaz maternal dan lekol, atraver

- introdri bann model lanseyman ek asesmennt ki relevennt, introdri program antrenman profeser, kerikilem, materyel pu anseyman/anprantisaz ek kampany sansibiliz paran ek piblik.

- adapte ek etann leksperyans ki finn akerrir ek materyel ki finn prodir par diferan NGO dan sa domenn-la.

- mobiliz resurs teknolozi modern pu atenn sa bi-la

3. Antan ki manb Linyon Afriken, Moris bizen pran mezir apropiye pu formil enn polisi langaz zeneral ki akord enn nuvo stati, ek asontur enn nuvo rol, a langaz maternal Morisyen (inkli Lang de Siyn Morisyen) kuma langaz ki servi pu lanseyman ek pu devlopman, pu ledikasyon multileng (ki inklir Angle ek Franse). Sa li konform ar Linyon Afriken so Plan Daksyon pu Langaz pu Lafrik, Tit III, lartik 7(e).

4. Li irzan ki enn "polisi langaz pu Moris" onivo nasyonal ankadre dan enn lalwa dan enn fason kler.

5. Leta bizen konsider met dibut enn Sant Nasyonal pu Kordinasyon Langaz (kuma li dir dan

Plan Daksyon Langaz Afrik-en, tit III, lartik (e)) ki pu ansarz kordinn inplemantasyon polisi langaz ek propoz solisyon a tu problem lye u depandan lor langaz. (lartik f). Sa Sant-la bizen ena puvwar ek lemwayen pu organiz bann aktivite pu devlopman langaz pu standardizasyon, revalorizasyon, amenazman, instrimantalizasyon ek intelektualizasyon langaz Morisyen pu ki nu langaz kapav asim zot nuvo fonksyon dan ledikasyon ek developman nasyonal.

LPT pe kontiyn kanpayn lor baz fayndings ek rekomandasyon Tribinal Internasyonal. Lemwa dernye, enn delegasyon manb *LPT* ti al zwenn Minis Ledikasyon nuvo Guvernman, Minis Bunwaree, pu remet li rapor Tribinal. Minis finn dir ki li pu etidye rekomandasyon la e li dakor ki bizin ena langaz

maternel dan lekol, e finn anons delegasyon *LPT* ki li pe organiz enn Forom Nasyonal lor sa size la. *LALIT* sutenir travay *LPT* pu kontiyn kanpayn mobilizasyon anfavor langaz maternal.

LALIT pa dakor avek lapros Guvernman ki pe kontiyn persiste retard bann desizyon e kontiyn enn politik lingwistik ki kree buku konfizyon ek ditord dan devlopman intelektual bann zanfan. Zordi ena ase prev pu kondann e rezet sa kalite politik la. Lalit krwar dan neseseite batir mobilizasyon lor baz enn program. Setadir enn program ki anmemtan gete kuma pu inplemant langaz maternal, Kreol ek Bhojpuri, kuma medyom lanseyman dan lekol e anmemtan fer bann demand dan kontex Forom Nasyonal.

KOLER INTERNASYONAL KONT ISRAEL MONTE

Latak larme Israel kont bato “*laflot laliberte*” mwa dernye dan lamer internasyonal finn vinn ankor enn fwa expoz politik intervansyonis militer Israel. Me sirtu sa latak-la finn demontre inpinite ar lekel Israel bafwe lalwa internasyonal, e sa akoz li tuzur enn proteze inperyalis US. Latak Israel finn fer 9 mor parmi manb lekipaz sa laflot-la, sartin avek 30 bal dan lekor. Seki Israel inn fer li enn ak piratri par enn leta bandi e orlalwa. Israel pe provok enn koler internasyonal kont li, e koler la li pe monte.

Depi 3 an Israel, avek benediksyon Leta Zini ek plizir pei Lerop, finn blok tu larut ver Gaza, ki li larut par lamer, par later ek mem par lesyel. Akoz sa laplipar nuritir debaz, medikaman, materyo konstriksyon nepli kapav rantre. Pre 80% popilasyon Gaza pe sirviv lor led alimanter etranzer. Laflot laliberte ti pe sarye 10,000 tonn led imanter pu dimunn Gaza. Aksyon kuraze laflot laliberte ek koler e protestasyon internasyonal ki finn sulve apre latak kont sa bato la, finn obliz guvernman Israel alez so blokis kont Gaza.

Sa atak lor bato avek led imaniter, li pa nuvo pu Israel. Li form parti tut enn stratezi ki li pe servi depi 60 an pu mintenir so lokipasyon militer e kolonizasyon Palestinn. Li enn parmi bann lokipasyon militer e kolonizasyon pli long e pli brital dan listwar modern. 2 militan *LALIT* finn deza al alinteryer Palestinn a 3 repriz pu viv realite sa lokipasyon ilegal la e pu temwayn sa sistem baraz, chekpoynt, Miray, sistem pas, ki Israel servi pu kontrol muvman popilasyon Palestinyin lor zot prop later. E zot finn temwyman mwayin Israel servi pu detrir e rwinn lagrikiltir e devlopman ekonomik dan teritwar okipe. Kisna Kistnasamy

finn osi partisip dan *Gaza Freedom March* kumansman lane.

Tulezur abitan Palestinn pe viv atosite sa lokipasyon militer-la. Zis pu mwa Avril dernye, 11 Palestinyin, parmi 2 zanfan, finn perdi lavi par bal ki solda u kolon Israelyin finn tire. Ena 285 Palestinyin, ladan 26 zanfan ki finn kidnape e deteni par larme dan mem mwa. Sa linformasyon-la u pa pu tande lor laplipar medya. Ena enn silans akablan ek konplis lor zenosid ki Israel pe komet dan Palestinn.

Nuvo lalwa viz devid Wes Bank

Antretan politik Israel, ki viz pu kareman devid teritwar okipe de so abitan Palestinyin, pe akselere dan Wes Bank (WB). Israel finn fek pas enn nuvo lalwa ki donn puvwar larme deport par milye Palestinyin depi WB e pu purswiv zot pu swadizan ‘infiltrasyon’ dan zot prop pei. Sa nuvo lalwa-la apel “*Military Order No. 1650*” e li finn vote le 13 Avril dernye. Anfet li enn amandman enn lot *Military Order 1969* “*Order regarding Prevention of Infiltrators*” ki

permet larme Israel aret ninport kisannla ki rant dan Israel depi seki li apel enn “leta ennmi” (setadir lalwa spesifye Lezip, Lazordani, Liban, Lasiri). Bi sa lalwa la se pu anpes refizye Palestinyin ki ti oblize sove apre lager 1967 return viv lor zot later.

Sa *Military Order No.1650* vinn elarzi definisyon ‘*infiltrator*’ pu inklir “kikenn ki rant dan teritwar okipe ilegalman u ki prezan dan sa teritwar la san enn permi. Su sa lalwa la, mem kikenn ki kapav finn rantre legalman bizin ena enn permi apruve par komandan militer Israelyin sa rezyon la, sinon li riske prizon pu 3 an. Anfet so definisyon ‘*infiltrator*’ telman vag, ki li kapav aplike pu ninport ki Palestinyin ki prezan zordi dan WB. Setadir depi Palestinyin ki ena kart idantite avek ladres Gaza u Zordani (ena 25, 000 Palestinyin avek ladres Gaza ki pe viv dan WB ki, akoz blokis, pa finn kapav returne). Li riske inklir tu zanfan ki finn ne dan WB, tu Palestinyin ki finn perdi zot stati rezidan pu divers rezon, u ki rezidan Zerizalam Est, ubyin sitwayin Israelyin ubyin ki enn

etranze ki zordi prezan dan WB. Sa lalwa-la donn larme puvwar deport dimunn depi WB apre 72 ertan ubyin fer ferm li pu 7 an.

Pena okenn dut ki sa “*Military Order 1650*” finn met dibut delibereman pu inklir tu Palestinyin ki zordi pe viv dan WB me li sirtu viz bann volonter Israelyin e internasyonal ki tutlong lane donn kudme dan teritwar okipe an solidarite avek lepep Palestinyin.

Depi Plan Dalet ziska *Military Order 1650*

Kan nu tann lor *Military Order 1650*, nu dimann nu lakestyon, “Abe, kot enn tel lalwa sorti?” An 1948 zis avan plan partisyon Palestinn par Nasyon Zini, fitir Premye Minis Israel David Ben-Gurion e lezot dirizan Israelyin ti elabor enn plan apel Plan Dalet ki ti enn espes bluprintt pu devid tu lavil Palestinyin de so popilasyon. Par bann atak komando zot ti detrir plis ki 500 lavil ek vilaz Palestinyin, masakre plizir santenn dimunn e kree enn klima terer pu fors lezot Palestinyen kit zot landrwa ek later, sove. Plis ki 1 milyon Palestinyin ti kit zot lakaz, later, 700,000 ti expilse ver lezot pei kuma Zordani e Liban, 150,000 ti al viv dan kan refizye alinteryer Israel. An 1954 Israel pas lalwa *Prevention of Infiltration Law* pu anpes refizye depi pei otur Israel re-rant alinteryer Israel. Answit, apre sa bann vag expilsyon la, an 1969, Parlman Israel vot enn extansyon lalwa 1954 pu anpes Palestinyin ki finn sove depi WB akoz *Lager 1967* pu return lor zot later.

Sa nuvo lalwa la (2010) form parti politik kriminel ki Israel finn devlope depi so kreasyon kont lepep Palestinyin. Setadir enn konbinezon lokipasyon militer, aparteid, kolonizasyon e deplasman forse popilasyon. *Military Order 1650* viz pu devid WB de so popilasyon Palestinyin par fer zot vinn ilegal lor zot prop later. Li enn siyn ankor enn fwa ki Israel pena ditu lintansyon pu kree enn leta Palestinyin

indepandan. So politik viz plito pu kree dan Palestinn plizir “*Bantustan*” izole anture ar koloni Israelyin.

Sel fason pu fors Israel respekto drwa lepep Palestinyin se par izol so rezim opuvwar e etann kanpayn dezinvestisman, sanksyon e boykot internasyonal kont Israel. Parey kuma ti ena alepok kont rezim aparteid dan Sid Afrik. E anmemtan kontiyn sutenir lalit lepep Palestinyin kont lokipasyon e kolonizasyon. Aksyon eroik laflot laliberte form parti sa kalite sutyin-la.

AA

LALIT anim sesyon lor Palestinn dan Plaine Verte

Lasosyasyon *Centre Idriss Goomany* an kolaborasyon avek *LALIT* ti organiz enn sesyon refexion deba lor sityasyon dan Palestinn Zedi 10 Zin dan Plaine Verte. Enn santenn dimunn ti prezan, parmi plizir ‘*opinion leaders*’ ek reprezantan lasosyasyon dan landrwa.

Plizir orater ti pran laparol. Ally Lazer dan so diskur byinveni ti salye *LALIT* pu so determinasyon, kuraz e langazman konstan anfaver lalit lepep Palestinyin. Li finn insiste ki sa lalit la li pa enn lalit ki pu enn kominote me ki li avantu enn konba anfaver drwa imin, ki li’nn azute pe bafwe tulezur dan Palestinn.

Imran Dhanoo ti explik kimanyer lide sa sware-la ti devlope lor letan. Li finn dir ki seki pe pase dan Palestinn pa ka-pav les nu tu insansib. Li nesaser, li’nn dir, ki imazinn ansam e devlop enn kanpayn kot tu Morisyin kapav partisipe, par exanp atraver boykot prodwi Israel kuma ti ena alepok kont Aparteid. Reza Manoga ti fer enn listorik kolonizasyon Palestinn par Israel ki li’nn explike finn fer avek benediksyon Lamerik ek Lerop.

Alain Ah-Vee ek Ragini Kistnasamy, a turderol, ti pran laparol. Tule 2 manb *LALIT* finn deza al dan teritwar okipe Palestinn e zot ti rakont lor kimanyer dimunn ordiner dan Palestinn pe kontiyn viv zot lavi, al travay, al lekol, fer zot rekolt zoliv e reziste tulezur kont enn lokipasyon militer byen dir. Anfet li enn de bann kolonizasyon pli long e pli brital dan listwar modern.

Apre sa ti ena prozeksyon fim “*The Caged bird Song*” ki montre realite lavi etidyan, profeser liniversite Birzeit e abitan sa landrwa la, ki sitye pre kot lavil Ramallah. Ladan li expoz kri kri sa imilyasyon, arselman e represyon ki larme Israel pe komet tulezur kont Palestinyin, dan bann chekpyont ki buze arbiterman tulezur, apel zot “flying checkpoints”. Sa ti swiv par enn deba byin anime avek lasistans kot buku lide finn sorti pu etann sa travay explikasyon lor realite lavi su lokipasyon dan Palestinn e lor kimanyer pu angaze dan aksyon solidarite anfaver lalit lepep Palestinyin.

2 MANB LALIT PARTISIP DAN LATURNE REVOLISYONER VENEZUELA-CUBA

2 manb LALIT pu gayn enn lexparyans politik byen ris: ant 8 ek 23 Ziyet sa lane la, enn lekip etidyan ek zenn depi Lostrali, Langleter, Sid Afrik ek Moris (2 manb LALIT) tu ansam pe partisip dan premye “Laturne Revolisyoner Zenn e Etidyan dan Venezwela ek Kiba”. An Angle li apel “*Australian Youth and Student Revolutionary Tour of Venezuela and Cuba*”. Sa laturne revolisyoner la li enn linyatyiv Klib Solidarite Kiba-Venezwela ki baze lor kempes bann liniversite dan Lostrali. Laturne pe prepare ansam avek kudme *Union of Young Communists* (UJC) dan Kiba e Seksyon Zenn *United Socialist Party* (PSUV), parti Prezidan Hugo Chavez.

Marce Cameron, enn manb dirizan *Revolutionary Socialist Party* (RSP) dan Lostrali e prezidan *Sydney University Cuba-Venezuela Solidarity Club* pe kordinn sa vizit gide. Parti LALIT, atraver nu lyen avek RSP, finn exprim nu lintere pu enn-de nu manb kapav partisip dan sa laturne pu aprann kimaner organiz enn tel laturne. Kumsa nu kapav mazine pu organize pu zenn depi Moris lane prosenn. Buku zenn e militan politik partu dan lemond anv temwayn enn revolisyon dan lapratik.

Sak lane, *Solidarite Ostrali-Venezwela* organiz enn brigad pu al Venezwela an Novam e enn lot brigad plis sindikal organize pu kwinsid avek selebrasyon Fet Travay, 1 Me, dan Venezwela. Sindika Marinn-Dok dan Lostrali organiz enn lot brigad pu al Kiba.

Bi Laturne Venezwela-Kiba li sirtu pu donn lokazyon zenn e etidyan pu inspire apartir temwanyaz, lexamp, veki, dimunn ki

finn e pe partisip dan revolisyon dan sa 2 pei-la.

Li sirtu pu bann zenn truv e konpran sanzman revolisyoner dan Kiba e Venezwela. Fas a enn sistem kapitalist mondyal ki pe fer tu pu ki lespwar ki kree par sak chalenj a so sistem li res izole, res inkoni, pu ki sa sistem kapitalist telman inzis kapav mintenir so ezemoni mondyal.

Sa vizit la pu permet partisipan viv e konpran revolisyon e sanzman revolisyoner depi andan. Temwanyaz lalit, lexparyans lavi, deba politik pu permet partisipan depi lezot pei konpran vre natir enn revolisyon.

Donn linspirasyon pu enn angzman militan

Bi sa laturne la, se pu permet dimunn depi lezot pei gayn inspirasyon atraver fer travay solidarite avek sanzman revolisyoner dan Kiba e Venezwela. Kiba e Venezwela pe debat pu sirviv fas a arsenal ideozik, ekonomik, politik e militer bann Leta kapitalist mondyal, sirtu Leta Zini. Aksyon solidarite internasyonal li nesaser e inportan. Me li res enn batay defansiv.

Inspirasyon pu angaze dan lalit pu revolisyon dan sakenn so pei, li ankor pli nesaser. Sannla la li enn batay ofansiv. E, aköz sosyalism dan enn sel pei li pa pu dire lor letan, aköz li pu anserkle ek tufe par inperyalism, sanzman revolisyoner dan ankor plis pei li absoliman nesaser pu veritab konstruksyon enn muvman mondyal ki pu kapav amenn sosyalism pu tu dimunn dan tu pei.

Enn lot bi sa laturne la se pu konpran prosesis revolisyoner – so bann difikilte, kontradiksyon intern, so bann diferan lafors – pu ki otan dimunn dan lemond

konpran, e pu temwayn solidarite, sutyen kritik. Anmemtan, manb ki al laba pu usi konpran linportans langazman militan dan lalit pu ranvers sistem kapitalist dan zot prop pei. Revolisyon sosyalist vinn posib selman kan ena enn revolisyon sosyalist dan *tu pei*. Nu rapel Marx dan Manifesto Kominist 1848 dir ki bizin “*Linite Travayer Tu Pei*”, e li ti dir sa kan pe lans Premye Internasyonal.

Program Laturne

Program pandan sa 15 zur pu permet viv an-direk lexparyans puvwar popiler enn revolisyon dan Venezwela ek enn lot dan Kiba, 2 pei ki ena enn listwar revolisyon byen diferan.

Bann zenn aktivis revolisyoner dan tulede pei pu azir kom gid. Sa pu enn lexparyans byen anrissan. Pu ena tradiksyon depi Espanyol an Angle.

Dan Venezwela pu vizit lizinn nasyonalize dan prodiksyon manze, rafinnri petrol nasyonalize, Liniversite, laferm korporativ organik, e pu osi fer enn laturne “politiko-istorik” Karakas (kapital Venezwela) inklir so Lopital, Distrik Council, program alfabetizasyon e program sport. Pu ena rankont avek lider Seksyon Zenn *United Socialist Party* (PSUV), parti Prezidan Hugo Chavez lor tem “Lazenes ek Larevolisyon”.

Dan Kiba, zot pu vizit Lekol Lamedsinn, pu fer enn laturne “politiko-istorik” Havann (kapital Kiba), Moniman Che Guevara, lizinn prodiksyon, Federasyon Fam Kiben, travayer sosyal ki travay avek zenn, laferm organik, rankont avek Union of Young Communists (UCJ) lor tem “Lazenes ek Larevolisyon”. Nu 2 manb pu

aprann lor rol bann lider revolisyon kuma Fidel Castro, Che Guevara ek lezot.

Le 11 Ziyet pena okenn program akoz final Kup dimond! Pandan laturne politik, ena osi naze, borlamer e aktivite kiltirel dan program.

Internasyonalism

Brigad depi lezot pei lemond ki al Kiba, ki al Venezuela, e sa *Laturne Revolisyoner Kiba-Venezwela* fer nu rapel listwar: Kimanyer revolisyoner depi lezot pei ti vinn zwenn dan *Kominn de Paris* an 1871, zwenn dan Revolisyon Ris an 1917. Pli resan e pli koni se bann "Brigad Internasyonal". Zot ti bann inite militer ki ti al defann Revolisyon Demokratik (Fron Popiler) kont Rebelyon Fasist dan Lespayn ant 1936-1940. Ti ena 32,000 volonter depi 53 pei ki al lor fron pu lager kont lafors reaksyon nasyonalist Espanyol dirize par Zeneral Franco ki ti gayn sutyen guvernman Nazi dan Lalmayn e muvman fasist dan Litali.

75 an apre Brigad Internasyonal dan Lespayn, mwa dernye, 700 pasaze lor Freedom Flotilla al Gaza pu kas blokis ilegal par Izrael kontinye dan sa mem lespri internasyonalism.

Tu sa form parti solidarite internasyonal, ki nu pe batir.

Kestyon ki partisipan pu gayn lokazyon refleksi pandan laturne

o Kiba ki nek 150 km depi Lamerik, finn ena enn revolisyon an 1959. Plis ki 50 an apre, malgre anbargo ek boykot Lamerik, kimanyer Kiba inn sirviv? Kimanyer Lamerik inn resi gard enn but Kiba, Guantamo, kot li tini enn baz militer e enn prizon komparab avek Diego Garcia? Kiba enn pei relativman mizer, kimanyer finn resi eliminn malnitrisyon zanfand? Kimanyer enn tibaba ki ne zordi dan Kiba ena plis sans ariv laz enn

an ki enn tibaba dan Lamerik? Kimanyer Kiba resi antrenn e avoy dokter dan pei sinistre e pei tyermond? Ki kalite demokrasi ena dan Kiba? Kimanyer sistem eleksyon minisipal, distrik, nasyonal marse? Eski Che ankor vivan? Eski li vre ki Leta Kibin restrenn liberte individyel?

- o Dan Venezwela ki chalenj emerzans enn kont-puvwar klas travayer a puvwar burzwa reprezante? Dan ki fason reform guvernman Chavez inn sanz rapor defors? Ki rol larme? Dan ki fason rispons a kudeta Avril 2002 kot Chavez kidnape reprezentant devlopman anbriyonik puvwar travayer-peizan-solda? Dan ki fason labsans enn parti revolisyoner ki kapav devlop enn lidershipe politik inifiye e met an pratik bann desizyon taktik neseseer reprezentant enn febles zordi? Dan ki mezir Bolivarian Circles avek 2 milyon manb, 10% popilasyon adilt reprezentant enn organn puvwar popiler? Kimanyer reform agrer pe reysi sanz balans defors dan lakanpayn kont gran propriyeter later, latifunndi?
- o Ki rol sindika ek parti politik zordi dan Venezwela e dan Kiba?

Sa laturne la pu permet gayn enn regar lor Venezwela e Kiba ki pa pu ganye si u al vizite kuma enn turist. U kapav kumans prepare pu partisip dan prosenn Laturne Revolisyoner an Ziyet 2011.

Eski u Anvi Zwenn LALIT?

Ala enn gid kimanyer zwenn LALIT. U kapav ekrire nu, email nu, sonn nu dan nu kartye zeneral. U kapav kontakte enn manb enn brans, rant dan brans dan u landrwa. Plis enn fason ase fasil pu zwenn LALIT se pu partisip dan enn so aktivite, lerla gete sipa u pu kontan zwenn.

- o Komisyon Ekolozi
- o Komisyon Zenn
- o Komisyon Lasante
- o Komisyon Langaz
- o Komisyon Ledikasyon
- o Komisyon Internasyonal
- o Komisyon Reform Elekt/al
- o Komisyon Sindikal
- o Komisyon Fam

Brans Rose-Hill pe zwe fim an mwa Ziyet lor Ku Deta Manke dan Venezwela. Kontakte Alain ubyen Jeway pu detay.

3yem Reynion lor Reform Elektoral pe zwenn Samdi le 3 Ziyet, GRNW a 4:00 pm. Kontakte Rada pu detay.

Reynion pu travay nu nuvo websayt pe fer Zedi le 8 Ziyet, 6:00 pm. (Zis manb.)

Brans Port Louis Konzwen Lizur-Aswar pe zwenn Samdi le 3 Ziyet, plas abityel, ler abityel.

Komisyon Langaz pe planifye enn aksyon an faver langaz Kreol dan Lekol. Tu dimunn ki anvii donn kudme, kontakte Lindsey Collen (452 0148).

Komisyon Internasyonal pe zwenn pu planifye laturne nu 2 manb dan Venezwela ek Kiba sa wikenn la. Pu detay kontakte Kisna Kistnasamy.

Ekrire: Sekreter, LALIT
153 Main Rd, GRNW, Port Louis.

lalitmail@intnet.mu

208 2132

www.lalitmauriti.us

Katastrof Ekolojik BP dan Golf Mexik

Lapres an-zeneral finn aret koz linpak ekolojik ki lamar petrol dan Golf Mexik pu ena. Laplipar ditan, pe gayn zis bann kominike ki *British Petroleum* (BP) pe anvi fer pase lor so bann aksyon kont katastrof ki li finn provoke. Me bizen rapel ki sa katastrof ekolojik, ki finn kumanse le 20 Avril sa lane la apre eksplozyon enn platform petrol avek lapert lavi 11 dimunn, finn repann 5,000 baril petrol (800,000 lit) par zur dan lamer pandan plis ki de mwa. E sel aksyon ki BP finn resi fer se pomp 1000 baril par zur.

Inn truve ki serten laparey lor sa platform la ti pe donn sinyal alarm ki konpani la finn deside pu inyore. Inzenyer ti fer rekomandasyon ki BP finn inyore pu zot fer mwens depans.

Apré sa, Barack Obama finn fer bann gran-gran sorti kont BP: kondann bann instalasyon ki pa respekta bann norm, kondann Gubernman Bush ki'nn tro konsilyan, kondann Halliburton ki enn su-tretan platform e ki byen koni pu so vorasite pu profi dan lager an Irak ek an-zeneral.

Me Barak Obama limem finn nom enn dimunn liye ar lindistri petrol, Ken Salazar, alatet enn organism ki sipoze delivre permi pu rul laponp petrol. Depi ki Salazar anplas, 350 konpani finn gayn permi pu rul platform e ladan, buku san lotorizasyon organism ki zer risk lor lanvironnman. Anplisdesa, Obama ti finn anonse, mwens ki enn mwa avan eksplozyon, ki li pu agrandi zonn ponpaz petrol ziska an Alaska, dan bann zonn ekolojik proteze depi 20 an par enn moratwar.

Li evidan ki ni BP, ni Transocean, ni Halliburton ou ninport ki rwaz kapitalis pa pu resi konpans lamor 11 dimunn lor platform, ni efas domaz lor zwazo, pwason, lakot, lanvironnman kot dimunn viv. Enn domaz lor enn lanvironnman ki imen sipoze

proteze parski limem form parti lanvironnman e ki se limem ki reprezant plis danze pu ekosistem. E bann katastrof parey pu kontinye arive tanki paryaz pu fer plis profi pu pas avan sekirite dimunn ek sekirite pu prezerv lanvironnman, tanki pu ena explwatasyon sovaz dimunn ek lanatir. Tusala, li usi grasa benediksyon guvernman burzwa.

Larzan avan linformasyon

Enn lot skandal ki'nn fer sirfas apre sa katastrof ekolojik se kuma sistem kapitalis permet filtraz lor ki linformasyon dimunn

kapav gayne. Konpani Google, Yahoo ek Bing, ki posed bann moter pu rod linformasyon lor Internet, finn bizen avwe ki zot finn vann bann mo-kle (pu 10,000 dolar/zur) avek BP. Enn mo-kle se enn term ki dimunn pu servi pu rod linformasyon : exanp 'lamar petrol golf mexik'. Lerla, kan enn dimunn anvi gayn bann fe uswa bann zimaz lor lamar petrol e ki li tap sa bann mo-kle la lor Google, premye sayt li gayne se BP ki pe montre tu seki li pe fer pu anrey katastrof! Enn gut dan lamar petrol.

Jewai

Gran gran manifestasyon ek lagrev dan Lagres: Enn Ti Analiz

Finn ena enn seri lagrev zeneral dan Lagres depi Me sa lane la. Dimunn finn desann dan lari, kont enn seri mezir losterite ki Gubernman PASOK (*Panhellenic or Greek Socialist Movement*) pe aplike. Dayer, depi Fevriye ti deza ena manifestasyon imans e suvan dan Lagres, enn pei ki finn truv klas travayer ek lamas dimunn desann dan lari buku depi sa dernye 10 an la, e sa finn aksantye depi 2008. Asterla enn nuvo inkarnasyon sa kriz ekono-mik la pe vinn agrav problem sosyal, e manifestasyon ek lagrev pe kontiyn aksantye.

Anfet, Lagres li premye pei dan Lerop pu kumans rant dan enn kriz striktirel. Malgre enn to krwasans plis ki 4% ant lane 2000 ek 2007, kriz finansye 2008 finn afekte so lekonomi buku, sirtu so de pli gran lindistri – turism ek marinn marsand.

Ariv lafen 2009, nuvo guvernman PASOK finn anonse ki deficit li 13% GDP, tandi ki so predeser de drwat *New Democracy* to pe dir deficit ti selman

6.8%. Minis Finans finn servi "derivatives" anform kredi avek kudme Merchant Bank Goldman Sachs finn maske enn det piblik imans – 115% GDP, 2 milyan Ero. Anfet seki finn arive se an 2000, pu ki Lagres gayn permisyn rant dan Zonn Ero, li finn pran lonn pu kasyet sa det la, e tu Minis Finans apre finn kontiyn kasyet li. Me, komye tan kapav maske enn det? Asterla, pu ki Lagres pa deklar bankrut, li finn bizin pran lonn imans depi Lerop ek FMI (110 milyan Ero), a bann to dintere ki pu angres bann Labank Erotyen ek kot Gubernman PASOK pu inpoz losterite lor travayer.

Isi li inportan realize ki pa zis Lagres dan Lerop ki ena bann det "maske" kumsa. E bondye kone komye det pe maske par bann Minis Finans dan pei andeor Lerop.

Litali, an 1996, ti redwir so defisit dan mem fason dan enn plan ki li ti drese ar Merchant Bank JP Morgan. Lerla Berlusconi ti vann *drwa a fiz pu rant*

dan mize nasyonal pu tan lane dan lavenir avek enn korporasyon finansye pu 10 milyar Ero, an-esanz pu repeyman 1.5 milyar par an pu 10 an. Ondire kuma bann kaser dan Moris travay.

Lafrans an 2000 finn tir bann “bonn” kot li bizin re-pey larzan la selman 14 an plitar. E mem Lalmayn an 2004 finn rant dan enn diyl avek Goldman Sachs ek Deutsche Bank apel “*Aries Vermoegensverwaltungs*” kot Lalmayn pran prete a to pli ot ki lor marse, pu maske so det dan bidze.

Li osi inportan pu realize ki det Lagres li pa sutenab, dakor, me li pa pli pir ki buku lezot pei Lerop.

Dayer, apartir 2001 mem Komisyon Ero pyen ti obligatwarman okuran sityasyon dan Lagres. Li osi paret finn ena lintere maske problem. Zot osi ti anvi zonn Ero expann pu inkorpor Lagres. Me, Komisyon Ero pyen ti oblize truv sa bann gro gro komann pu armaman, depans exazere pu Olinpik an 2004, e kompar sa ar kont ki li pe sumet. Komisyon ti anvi Lagres rantre pu so bann rezon zeopolitik, alor li finn deklar aveg. Seki ti pli anfafer li rantre ti Lafrans (so furniser armaman) ek Lalmayn, e li bann labank dan sa 2 pei la ki proprieter 80% det Lagres ki asterla pe peye ar sa lonn FMI ek Linyon Ero pyen a Lagres.

E anseki konsern bann Lazans Internasyonal ki mezir “solvabilite” ki diferan pei ubyen labank ena, zot repitasyon inn rwine. Zot ti donn “trwa A” Lehman Brothers 3 zur avan li bankrut.

Me, seki osi interesan, se sa asompsyon ki bidze enn Guvernman li parey kuma bidze enn lakaz ubyen enn lantrepriz. Li pa vre. Guvernman kapav tultan lev larzan atraver tax. E Leta li ena enn long lavi divan li, konpare ar laplipar individi ki travay ziska 60 an, ubyen bann konpayni kot laplipar al bankrut. Leta Zini finn existe, par exanp,

pu 221 banane, e li finn akimil det depi 1837, setadir 173 lane aswiv.

Me, sa alarmism, li finn osi ena enn rol ideolozik: li finn prepar lamas dimunn dan Lagres pu lossterite. Tandi ki Guvernman ti kapav tax dimunn ris, kapital ek lokasyon. Me PASOK dakor ek neoliberalism.

Enn lot problem ideolozik ladan se Labank Santral Ero pyen “pa gayn drwa” pret larzan a institisyon piblik dan bann Leta Manb. Me, li finn pret enn ta larzan a labank prive dan 2008-2009 pu anpes zot bankrut. E sa bann labank prive, dapre lalwa Lerop, bizin servi kuma garanti bann “bonn” Leta. Anplis, samem Labank Santral Ero pyen ki pa pret larzan Lagres ziska li regle so det, li finn pret enn ta larzan pu Ze Olipik 2004, enn proze ki finn kontribye dan andet Lagres.

Alor, kot Lagres pu gayn larzan pu ranburs det a labank prive? Eski li pu taxe bann kapitalist? Eski li pu taxe larises?

Abe, depi travayer. Zel saler dan fonksyon piblik, redwir 10% tu bnis, kup overtaym 30%, diminye depans piblik par 100 Milyon Ero par kup depans dan Ledikasyon ek Lopital, ogmant laz retret a 63 an, zel rekritman dan servis sivil, ogmant VAT 2%.

Me, Lagres ti kapav kup so depans militer. Li depans 20 milyard dolar par an lor zarm. Pre 3% so GDP li lor defans. Li ti kapav kup sa. E so bann gran patron gard zot larzan “ofshor” dan Sip; ti kapav re-ser lalwa pu anpes zot evit tax.

Apré Lagres, ena enn seri pei dan Lerop kot sityasyon ekonomik pu vinn deklans bann muvman demas: Lairland, Lespayn, Portugal premye lor lalist.

Defi divan bann muvman degos dan Lagres e sa bann lezot pei, li parey kuma isi: kimanyer anmemtan devlop sa bann muvman la pu ki zot vinn anopozisyon avek burzwazi, e pa zis ranforsi enn seksyon burzwazi kont lot.

LCC

"Liber Gaza! Liber Palestinn!"

*Nu ena plezir reprodire text
trak LALIT ti distribye otur
manifestasyon divan
Lanbasad US an Zen:*

Nu pe proteste pu exprim nu kol-er kont Israel ek pu kondann latak mertriyer ki so larme finn per-petre kont sivil ki ti abor *Flotil Laliberte*. Sa latak-la finn fer an-deor lamer ki Israel dir li kontrole (ki ilegal dayer) e alinteryer dilo internasyonal. Omwin 9 manb lekipaz *Flotil Laliberte* inn perdi lavi. Li enn ak piratri. E li simbol-iz sa blokis kriminel ki Palestin-yen dan Gaza sufer tulezur.

Nu pe proteste osi kont lefet ki Leta Zini responsab angranparti pu sa inpinite ar lekel larme Israel azir san okenn respe pu lalwa internasyonal, e kont Palestinyen tulezur. Responsabilite Leta Zini, li pa zis so konplisite diplomatik, me osi parski limem so prinsipal sutyin finansye ek so prinsipal furniser zarm ek lezot lekipman militer. Leta Zini ki finn met so veto kont tu rezolisyon dan Nasyon Zini ki kondann Israel. Kumsa ki Leta Israel krwar li kapav fer seki li ule, kontiyn so kolonizasyon ilegal, kontiyn so dominasyon lor lepep Palestinyen.

Nu salye kuraz tu sa volonter, depite Lerop ek aktivis internasyonal, buku depi Latirki, ki finn partisip dan sa *Flotil Laliberte* ki ti pe amenn led imaniter pu abitan Gaza. Sirtu, kan bann Leta enpe partu dan lemond finn abdika zot rol pu met lord ar Israel e pu fer fas a Leta Zini, se bann volonter dan bann parti politik degos Lerop ek Latirki ek bann lorganizasyon internasyonal kont lager ki finn ramenn kominote internasyonal a-lord.

Non a blokis Israel lor Gaza!

Ena mem nomb abitan Gaza (sa seksyon Palestinn ki su syez) ki ena Moris. Depi 3 an Israel finn

blok tutotur sa teritwar-la. Pena okenn akse ni lor later, ni lor lamer, ni par avyon. Ni pu dimunn, ni pu manze. Gaza kuma enn *prizon* anlener. Li barikade partu. Lerla, su sa kondisyon, larme Israel finn bombard li depi lao, detrir lakaz, detrir lopital, detrir lasurs dilo, detrir lekol. So popilasyon pe sufer, akoz pena manze, medikaman, furnitir, materyo konstruksyon nanye. 80% popilasyon Gaza depann pu zot sirvi lor led imaniter internasyonal.

Blokis ek Lokipasyon Gaza par Israel li pa zis inimen, li pa zis kolonyal, me li ilegal. Depi plis ki 60 an lepep Palestinn ki viv dan Gaza, Wes Bank ek Les Zerizalem pe fer fas lokipasyon militer ek kolonizasyon. Israel pe komet enn zenosid dan Palestinn. Lavi tulezur pu popilasyon Palestinyin veditur اساسina sible par larme Israel, detansyon san okenn prose lakur, restriksyon muvman par Miray Aparteid, chekpyont larme partu dan lari, baraz rutye, loto-rut aparteid. Lavi tulezur pu Palestinyin veditur arselman e imilyasyon par solda ek kolon, veditur demolisyon zot lakaz, expropriasyon zot later, destriksyon zot plantasyon zoliv, vol zot surs dilo. Israel pe delibereman rwinn lekonomi Palestinn. Pu fors so abitan abandonn zot later, pu exile. Kuma li ti fer an 1948 e 1967. Zordi popilasyon Palestinyin pe bizin viv antase lor selman 20% zot prop later. Leres okipe ek rezerve pu kolon Isrealiyin. Ena plis ki 4 milyon Palestinyin ki viv an exil dan lezot pei.

Israel pa ti devet kapav kontiyn ar so lopikasyon militer e kolonizasyon Palestinn. Li pa ti devet kapav refiz respekta lalwa internasyonal, innyor zizman Lakur Siprem so prop pei. Li pe azir kumsa parski Israel depi lontan enn proteze Leta Zini.

Li-mem azir kuma gardiyin lintere ekonomik inperyalis US dan Mwayin Oryan, enn rezyon kot ena 2/3 prodiksyon mondyal petrol. Israel resevwar 40% led etranzer US, sirtu lekipman militer pli sofistike e pli destriktif ki ena. Li mem posed zarm nukleer. Li enn Leta bandi, enn Leta or-lalwa ki pe azir avek inpinite akoz li enn proteze Leta Zini, e li gayn enn espes benediksyon depi buku pei Lerop osi. Laplipar guvernman pei Arab finn dusman-dusman vinn konplis ar Israel, zot osi. Lezip ti ferm Rafah Crossing.

Liber Gaza! Izol Israel!

Protestasyon zordi form parti samem lelan solidarite ki pe devlope antye lemond pu kondann Israel. Bizin liber Gaza e tu teritwar Palestinn depi lokipasyon militer ek kolonizasyon. Bizin izol Israel. Bizin met enn anbargo internasyonal tu zarm ver Israel, met anplas enn boykot total lor Israel, e sispann imedyat-man relasyon Moris avek Israel anmemtan ki fer travay diplomatik pu Linyon Afriken pran enn stenn komen. Bizin ogmant presyon lor Israel pu li aret sa blokis inaksetab lor Gaza ki pe amenn enn kriz imaniter pu plis ki enn milyon abitan sa but Palestinn la. Nu sutenir *Freedom Flotila* pu so aksyon kuraze.

Nu, 2 manb LALIT, ki pe siyn sa trak zordi la, nu finn al Palestinn kuma volonter pu exprim nu sutyen ar lepep Palestinyen lor non nu Parti. Zordi, dan sa manifestasyon la, nu pe re-iter nu sutyen. Viv Palestinn lib!

Alain Ah-Vee ek Ragini Kistnasamy
Pu LALIT, 3 Zen, 2010.

Revi
LALIT
Magazinn politik
Kordine par LALI T

Sa Revi la li dan tradisyon enn “Tribinn Lib de Gos”
ki ti lanse an Novam 1976 par *Lalit de Klas*,
e ki finn kontinye atraver parti LALIT,
ziska zordi 2010.

Filozofi deryer Revi la
se pu kree lespas pu ki ansam nu
anmemtan
prezant ek rafinn ek debat
analiz ek stratezi politik, ek mem taktik politik,
anmemtan
liye ansam bann lalit alabaz dan klas travayer,
parmi fam, zenn, tipti-planter, ti-marsan, somer,
atraver sa refleksyon
ankomen.
Lide se pu buku dimunn ekrir lartik pu Revi,
e tu dimunn ki krwar ladan distribiye li,
pu ki deplizanpli buku dimunn lir ek diskrit lide pu sanzman.

Pu sanz sosyete,
li pu esansyel ena enn ase gran nomb
dimunn ki *konsyaman konpran*,
e ki kapav debat ek devlop,
enn PROGRAM PU LAREVOLISYON
setadir
enn seri lide, ki pe tultan evolye,
enn seri lide, ki partaze ankomen,
lor kimanyer
nu sorti kot nu ete zordi,
ariv kot enn meyer sosyete ki nu anvi kree pu dime.

Li pa enn rev.
Me, lekontrer.
Enn konpreansyon ankomen larealite,
e tu sa bann lafors dan larealite existan,
ki kapav vinn ansam
pu sanz sa larealite la
pu sanz natir puvwar existan
pu ki nu kapav kree enn sosyete sosyalist,
kot tu dimunn ena mem kalite lyen avek tu sa larises
ki ti kree par travay lepase,
kot tu dimunn sweyn lanatir ek nu bul later,
e kot nu re-inifye avek nu prop kuraz travay
ki zordi tuzur enn marsandiz, alyene depi nu.

Nu lalit li form parti enn lalit internasyonal pu liber limanite
depi sa restan esklavaz ki apel “sosyete de klas”
ek depi patriarsi,
e pu sov planet depi destriksyon par sistem kapitalist.